

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
KATEDRA ZA BIBLIOTEKARSTVO
Ak. god. 2018./2019.

Ivana Habijan

VAŽNOST NARODNE KNJIŽNICE U ODGOJU I OBRAZOVANJU DJECE

- Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy -

Diplomski rad

Mentorica:

Prof. dr.sc. Jadranka Lasić-Lazić

Zagreb, 2018.

SADRŽAJ:

SAŽETAK	2
UVOD	4
1. Narodna knjižnica	5
1.1 Definiranje pojma narodna knjižnica	5
1.2 Zadaće narodne knjižnice	5
1.3 Djelatnosti narodne knjižnice	7
2. Odgoj i obrazovanje	9
2.1 Definiranje pojmova odgoj i obrazovanje	9
2.2 Ciljevi odgoja i obrazovanja	12
2.3 Knjižničar kao odgajatelj	14
2.4 Suradnja knjižnice i obitelji	17
3. Dječji odjel narodne knjižnice	18
3.1 Djeca u knjižnici nekada i sada	18
3.2 Odgojno-obrazovne aktivnosti dječjeg odjela	19
3.2.1 Igraonice	19
3.2.2 Pričaonice	21
3.2.3 Radionice	22
3.2.4 Izložbe	22
3.2.5 Informacijsko opismenjivanje	23
4. Primjeri dobre prakse iz okruženja	24
4.1 Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ Koprivnica	24
4.1.1 Dječji odjel koprivničke knjižnice	24
4.2 Gradska knjižnica „Franjo Marković“ Križevci	28
4.2.1 Dječji odjel križevačke knjižnice	29
5. Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy	33
5.1 O Općinskoj knjižnici Sidonije Rubido Erdödy	33
5.2 Odgojno-obrazovne aktivnosti u Knjižnici Sidonije Rubido Erdödy	35
5.3 Važnost pomnog izbora literature za najmlađe	39
ZAKLJUČAK	41
LITERATURA	45
PRILOZI	48

SAŽETAK

Svrha ovog diplomskog rada je proučiti te kroz primjere prikazati ulogu knjižnica u procesu odgoja i obrazovanja djece. Razmotrit će se općenite aktivnosti i mogućnosti narodnih knjižnica i njihovih dječjih odjela, definirati pojmovi odgoja i obrazovanja, prikazati odgojno-obrazovne aktivnosti na primjerima Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica, Gradske knjižnice „Franjo Marković“ Križevci te aktivnosti koje se provode u Općinskoj knjižnici Sidonije Rubido Erdödy.

U prvom dijelu rada definira se pojam narodne knjižnice, njene zadaće i djelatnosti. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice osnova su koja se uzima u obzir kod razmatranja navedenih pojmova. Drugi dio rada bavi se pojmovima odgoja i obrazovanja. Prikazano je što podrazumijeva odgoj, a što obrazovanje, kako se ta dva pojma isprepliću, koji su ciljevi odgoja i obrazovanja te zašto predstavljaju važan aspekt djelovanja narodnih knjižnica. Razrađena je i uloga knjižničara kao odgojitelja te istaknuta važnost suradnje knjižnice i obitelji u procesu odgoja i obrazovanja.

U trećoj cjelini naglasak je na dječjim odjelima narodnih knjižnica - percepciji djece i uloge knjižnice u njihovom životu nekada i sada. Detaljno su razrađene odgojno-obrazovne aktivnosti bez kojih je djelovanje dječjih odjela danas nezamislivo: igraonice, pričaonice, radionice, izložbe i informacijsko opismenjivanje.

Prikaz odgojno-obrazovnih aktivnosti na primjerima Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica te Gradske knjižnice „Franjo Marković“ Križevci donosi četvrta cjelina ovog rada. Uz opise su priloženi i fotografski materijali koji prikazuju aktivnosti u pričaonicama, radionicama, igraonicama i ostalim aktivnostima i programima koje navedene knjižnice provode i pri tom potvrđuju tezu o važnosti uloge narodne knjižnice u procesu odgoja i obrazovanja djece.

U završnom dijelu rada prikazan je rad Općinske knjižnice Sidonije Rubido Erdödy u Gornjoj Rijeci. Razmatra se uloga te knjižnice u zajednici – njene zadaće i ciljevi, plan i program rada, njen utjecaj na cjelokupno stanovništvo općine te aktivnosti koje provodi s ciljem odgoja i obrazovanja djece kao jedina kulturna ustanova i ustanova za predškolski odgoj i obrazovanje djece na širem području općine.

Ključne riječi: narodna knjižnica, odgoj, obrazovanje, aktivnosti, djeca, igraonica, pričaonica, općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy

SUMMARY

The purpose of this masters thesis is to analyze and describe the role of public libraries in the process of education and upbringing of children. The thesis presents general activities and possibilities of public libraries and their children's departments, defines the concepts of education and upbringing, shows various educational activities on examples of the Public Library „Fran Galović“ Koprivnica, Public Library „Franjo Marković“ Križevci and activities carried out in the Municipal library Sidonije Rubido Erdödy.

The first section defines the concept of a public library, its functions and activities. IFLA Public Library Service Guidelines were the essential document taken into consideration in defining the mentioned terms. The second section deals with the concepts of upbringing and education. Definitions of the two terms are presented as well as how these concepts are intertwined. The section points out the importance of public libraries in the process of upbringing and education, describes the role of librarians as educators and emphasizes the importance of cooperation between libraries and families in the process.

The third section puts emphasis on children's departments of public libraries - the perception of children and the role of libraries in their life in the past and now. It brings a detailed description of activities carried out in children's departments of libraries today: playgroups, storytelling, workshops, exhibitions and information literacy.

Educational activities carried out in the Public Library „Fran Galović“ Koprivnica and the Public Library „Franjo Marković“ Križevci are described in the fourth section of this thesis. Photographic material that shows various activities is presented along with the descriptions. Mentioned activities and programs confirm the importance of the role of public libraries in the process of education and upbringing of children.

The final section of the thesis presents the Municipal Library Sidonije Rubido Erdödy in Gornja Rijeka. The role of the library in the community is described through its tasks and objectives, its program, its impact on the overall population of the municipality and the activities carried out with the aim of educating children. The library in question is the only cultural institution and the only institution that provides pre-school education for children in the wider area of the municipality.

Keywords: public library, upbringing, education, activities, children, playgroup, storytelling, Municipal Library Sidonije Rubido Erdödy

UVOD

Prva na popisu zadaća narodne knjižnice prema IFLA-inom i UNESCO-vom Manifestu za narodne knjižnice je „stvaranje i jačanje čitateljskih navika kod djece od rane dobi“¹. Pomno osmišljenim i razrađenim aktivnostima te širokim spektrom usluga koje nude, narodne knjižnice imaju vrlo važnu ulogu u procesu odgoja i obrazovanja svojih najmlađih, ali i članova svih dobni skupina i statusa.

Jedan od osnovnih ciljeva narodnih knjižnica je poticanje čitanja. Glavno sredstvo za postizanje tog cilja je knjiga koja se najmlađim korisnicima predstavlja kroz razne aktivnosti: pričaonice, igraonice, izložbe, predstave i ostalo. Kroz primjere knjižnica s dugogodišnjim radom, vidljivo je da je upravo knjižnica vrlo često mjesto gdje se najmlađi upoznaju s knjigom, internetom, kazalištem, kreativnim i edukativnim programima; raznovrsnim odgojno-obrazovnim aktivnostima koje stvaraju čitatelje i educirane korisnike od najmlađe dobi preko mladenaštva sve do odrasle dobi. Narodna knjižnica stoga je poticajna okolina za razvoj, odgoj i obrazovanje djece. U njoj se stvara pozitivan stav prema knjizi i učenju te se knjižnicu percipira kao okruženje u kojem se djeca osjećaju dobro i ugodno.

Svrha ovog rada je razmotriti standarde i preporuke koji se uzimaju u obzir pri osmišljavanju usluga i programa za djecu te prikazati koliko je važna uloga narodne knjižnice u odgoju i obrazovanju djeteta. Uz općenit opis ciljeva i zadaća narodnih knjižnica, definiranje pojmova odgoja i obrazovanja te opis aktivnosti koje se provode na dječjim odjelima knjižnica, uloga knjižnice u odgoju i obrazovanju djece razmotrit će se i kroz primjere dječjih odjela dvaju velikih narodnih knjižnica s dugogodišnjim iskustvom te kroz primjer male Općinske knjižnice Sidonije Rubido Erdödy u kojoj sam zaposlena te sama i provodim odgojno-obrazovne programe za najmlađe stanovnike općine.

¹ IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. Izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. str. 106

1. Narodna knjižnica

1. 1 Definiranje pojma narodna knjižnica

U IFLA-inim smjernicama za narodne knjižnice pojam narodne knjižnice jasno je određen te su definirane funkcije i zadaće iste. Narodna knjižnica tako je u smjernicama definirana kao „organizacija koju osniva, podržava i financira određena zajednica putem lokalne, regionalne ili nacionalne vlasti ili putem nekog drugog oblika organizacije. Ona osigurava pristup znanju, informacijama i djelima mašte pomoću niza izvora i službi, a na raspolaganju je svim članovima zajednice bez obzira na njihovu rasu, nacionalnost, dob, spol, religiju, jezik, invaliditet, ekonomski i radni status te obrazovanje.“²

Kao glavnu djelatnost narodnih knjižnica IFLA-ine smjernice ističu „pružanje usluga i osiguravanje građe na različitim medijima kako bi se zadovoljile obrazovne i informacijske potrebe te potrebe za osobnim razvojem.“³ Uzevši u obzir navedeno, može se ustanoviti da IFLA-ina definicija kao glavnu odliku narodne knjižnice podrazumijeva njenu otvorenost prema svekolikom pučanstvu bez ikakvih ograničenja i diskriminacije prema bilo kome. Narodna knjižnica predstavlja lokalni prilaz znanju, a glavna joj je karakteristika da korisnicima pruža potrebne usluge, na raspolaganje im stavlja svoje službe te pruža priliku za cjeloživotno učenje i vodeća je u procesu inkluzije svih slojeva stanovništva u kvalitetne obrazovne i informacijske usluge.

1.2 Zadaće narodne knjižnice

Temeljne zadaće knjižnice prema IFLA-inom i UNESCO-ovom Manifestu za narodne knjižnice vezane su uz obavljanje, opismenjavanje, obrazovanje i kulturu. To su:

- „stvaranje i jačanje čitalačkih navika kod djece od rane dobi;
- podupiranje osobnog obrazovanja za koje se odlučuje pojedinac, kao i formalnog obrazovanja na svim razinama;
- stvaranje mogućnosti za osobni kreativni razvitak;
- poticanje mašte i kreativnosti djece i mladih ljudi;

² IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. str. 15.

³ Ibid., str. 15.

- promicanje svijesti o kulturnom nasljeđu, uvažavanju umjetnosti, znanstvenih postignuća i inovacija;
- osiguranje pristupa kulturnim izvedbama svih izvedbenih umjetnosti;
- gajenje dijaloga među kulturama i zastupanje kulturnih različitosti;
- podupiranje usmene predaje;
- osiguranje pristupa građana svim vrstama obavijesti o svojoj zajednici;
- pružanje primjerenih obavijesnih službi lokalnim poduzećima, udrugama i interesnim skupinama;
- olakšavanje razvitka obavijesnih vještina i računalne pismenosti;
- podupiranje i sudjelovanje u programima razvijanja pismenosti namijenjenima svim dobnim skupinama i iniciranje takvih programa, kad je potrebno.“⁴

Osnovna je zadaća knjižnice da svojim korisnicima omogući slobodan pristup građi i informacijskim izvorima potrebnima za rad, učenje ili razonodu. Pravo pojedinca na slobodan pristup informacijama izvodi se iz temeljnog ljudskog prava na slobodu izražavanja koje glasi: „Svatko ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja; to pravo obuhvaća slobodu zadržavanja vlastitog mišljenja bez vanjskih pritisaka te traženja, primanja i širenja informacija i ideja putem bilo kojeg sredstva javnog priopćavanja i bez obzira na granice.“⁵

Narodne knjižnice stoga svoje usluge pružaju svim članovima zajednice i nastoje obuhvatiti sve korisnike bez postavljanja ograničenja s obzirom na dob, spol, ekonomski ili socijalni status. Poticanje čitanja od najranije dobi dio je glavne zadaće narodnih knjižnica u cijelom svijetu. Ne iznenađuje stoga što su upravo djeca i mladi vrlo važna skupina korisnika za knjižnicu kojoj se pridaje posebna pažnja. Potrebe djece i mladih knjižnice zadovoljavaju osmišljavanjem raznih programa i aktivnosti namijenjenih upravo njima. Posebna se pažnja pridaje odgojno obrazovnim aktivnostima i edukativnim programima. Knjižnica podupire proces obrazovanja time što korisnicima od najranije dobi pruža uvjete za cjeloživotno učenje, pomaže u procesu formalnog školovanja te surađuje s drugim ustanovama. „Mnoge skupine i organizacije u društvu bave se najmlađim članovima zajednice. Zdravstveni djelatnici, liječnici, stomatolozi i druge struke... dječji vrtići i druge ustanove za skrb o djeci...

⁴ IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. Izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. str. 106.

⁵ Opća deklaracija o ljudskim pravima - Odluka o objavi Opće deklaracije o ljudskim pravima (NN-MU 012/2009)

mjesne zajednice... Knjižnice mogu postaviti postere, kalendare, označnice i drugu promotivnu građu o knjižnici i čitanju u prostore organizacija s kojima surađuju.”⁶

Omogućavanjem pristupa raznovrsnim umjetničkim djelima, promicanjem svijesti o kulturnoj baštini, poticanjem osobnog razvoja i pomaganjem razvijanja kreativnosti, knjižnica organiziranjem raznovrsnih kulturnih događaja za svoje korisnike obavlja i svoju kulturnu zadaću. Neizostavna zadaća svake narodne knjižnice svakako je pružanje informacija o lokalnoj zajednici, o događanjima i aktivnostima iz svakodnevnog života te podupiranje programa vezanih uz razvijanje pismenosti.

1.3 Djelatnosti narodne knjižnice

Zakon o knjižnicama⁷ navodi da se knjižnična djelatnost obavlja kao javna služba te kao takva obuhvaća sljedeće aktivnosti odnosno djelatnosti:

- nabavu knjižnične građe,
- stručnu obradu, čuvanje i zaštitu knjižnične građe, te provođenje mjera zaštite knjižnične građe koja je kulturno dobro,
- izradu biltena, kataloga, bibliografija i drugih informacijskih pomagala,
- sudjelovanje u izradi skupnih kataloga i baza podataka,
- omogućavanje pristupačnosti knjižnične građe i informacija korisnicima prema njihovim potrebama i zahtjevima,
- osiguravanje korištenja i posudbe knjižnične građe, te protok informacija,
- poticanje i pomoć korisnicima pri izboru i korištenju knjižnične građe, informacijskih pomagala i izvora,
- vođenje dokumentacije o građi i korisnicima.

Pružanje usluga i osiguravanje građe na različitim medijima u svrhu zadovoljavanja obrazovnih i informacijskih potreba kao i potreba za osobnim razvojem, razonodom i potreba vezanih uz slobodno vrijeme, kako pojedinaca tako i grupa, glavne su djelatnosti narodnih knjižnica.⁸

⁶ Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008. str. 17.

⁷ Zakon o knjižnicama (NN 105/1997, NN 005/1998, NN 104/2000, NN 069/2009)

⁸ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. str. 15.

Koliko narodne knjižnice u organiziranju svojih djelatnosti u obzir uzimaju potrebe korisnika, svjedoči i prilagodba knjižničnih usluga vremenu u kojem živimo. Današnjicu karakteriziraju brzo razvijajuće nove tehnologije, napredak u informatičkom i informacijskom smislu, a knjižnice su se tome prilagodile omogućavajući svojim korisnicima pristup informacijama i znanju u raznim oblicima te organiziranjem usluga koje podupiru potrebu korisnika za kontinuiranim obrazovanjem i usavršavanjem. Cjeloživotno obrazovanje postalo je vrlo važno i neizostavno u trenutačnim uvjetima. Učenje i obrazovanje ne prestaju završetkom formalnog procesa obrazovanja koje povezujemo s obrazovnim institucijama poput škola i fakulteta. Narodne knjižnice su mjesto koje podupire proces cjeloživotnog učenja ponudom kvalitetne i raznovrsne građe, adekvatnog prostora za učenje i nezaobilaznog faktora – osoblja koje korisniku pomaže, odgovara na sve njegove upite te ga poučava kako najjednostavnije može pronaći građu i izvore koji su mu potrebni. Sam proces cjeloživotnog učenja iznimno je važan za svakog člana zajednice jer mu omogućava stručnu i profesionalnu prekvalifikaciju, olakšava mu pronalaženje novog posla kada za tim postoji potreba, podiže samopouzdanje i jača samosvijest te potiče pojedinca na aktivno sudjelovanje u procesima zajednice čiji je dio.

Za primjer imamo brojne narodne knjižnice u Hrvatskoj koje već dugi niz godina aktivno sudjeluju u Tjednu cjeloživotnog učenja koji je „nacionalna obrazovna kampanja, čiji je cilj podizanje svijesti o važnosti učenja i obrazovanja. Radi se o UNESCO-ovoj inicijativi koja je pokrenuta 1999. godine, a svake godine obilježava se u brojnim zemljama na svim kontinentima kako bi se senzibilizirala javnost za cjeloživotno učenje, promicala kultura učenja te potaknula osobna motivacija. Kroz brojne aktivnosti u sklopu Tjedna građane se motivira da se uključe u neki oblik učenja, pri čemu je važno istaknuti da učenje ne treba shvatiti isključivo kao formalno školovanje ili nešto što se odnosi samo na mlađu životnu dob – učiti se može i kroz razne neformalne oblike, tečajeve, radionice, predavanja, kao i samostalno (npr. čitajući), a vrijedan oblik učenja je i učenje kroz iskustvo (radno, životno, itd.). Također, učenje nije ograničeno ni na jednu životnu dob, već je važno i korisno u svim životnim razdobljima – od predškolske dobi, pa do duboke starosti“.⁹

⁹ O Tjednu cjeloživotnog učenja. // Tjedan cjeloživotnog učenja. Dostupno na: <http://www.cjelozivotno-ucenje.hr/o-tjednu-cjelozivotnog-ucenja/> (17.10.2018.)

2. Odgoj i obrazovanje

2.1 Definiranje pojmova odgoj i obrazovanje

Kada govorimo o odgoju i obrazovanju, u obzir je potrebno uzeti činjenicu da za ta dva pojma postoji zaista velik broj različitih definicija. Ladislav Bognar, primjerice, odgoj definira kao „međuljudski proces u kojem se stvaraju uvjeti za razvoj ljudske jedinice. To je odnos između roditelja i djece, djece i druge djece, odgajatelja i odgajanika, učitelja i učenika. Taj odnos nije nikad jednostran, on uvijek mijenja odgajanika, ali i odgajatelja. Taj je odnos u funkciji poticanja rasta i razvoja ličnosti, a ako nije onda se ne može zvati odgojem.“¹⁰ Bognar još navodi kako se „odgoj često shvaća kao oblikovanje ponašanja. Ponašanje koje je društveno prihvatljivo pozitivno se potkrepljuje (odobrava, pohvaljuje), a koje nije prihvatljivo, negativno se potkrepljuje (osuđuje, kažnjava). Odgoj se shvaća i kao učenje vrijednosti – što je dobro, a što loše, što se smije, a što ne. Odgoj se shvaća i kao nastojanje na ostvarenju odgojnog ideala“¹¹ Također, razlikuje i različita područja odgoja: egzistencijalni odgoj, socijalni odgoj i humanistički odgoj. Smatra da ona proizlaze od osnovnih ljudskih potreba s jedne i sustava društvenih vrijednosti s druge strane.

Za Brezinku (prema: Gudjons, 1993., str. 151-152) odgoj čine socijalne radnje kojima ljudi pokušavaju u bilo kojem pogledu trajno poboljšati sklop psihičkih dispozicija drugih ljudi ili pak održati vrijedne komponente tih dispozicija.“¹² Brezinkina bi se definicija odgoja mogla jednostavnije shvatiti kao odgoj koji djetetu pružaju roditelji. Pod pojmom roditeljskog odgoja najčešće smatramo socijalne radnje koje roditelji poduzimaju, poput primjene metode razgovora, uvjeravanja, pričanja priča i sl., a putem kojih pokušavaju svojoj djeci usaditi neke trajne vrijednosti koje društvo smatra poželjnim. Za primjer uzmimo da će roditelj dijete učiti da pozdravi susjeda kad ga sretne na ulici. Još jedan vrlo važan faktor u odgoju su mediji, u najvećoj mjeri televizija; gledatelj, odnosno dijete, nije svjesno da gledajući televizijske sadržaje istovremeno uči. Informacije i podaci se pohranjuju u njegovu podsvijest bez da ono to zna, a te se poruke sistematiziraju i strukturiraju. Još je više stoga važno djecu poticati da čitaju kako bi od najranije dobi shvatili koliko je čitanje važno za

¹⁰ Bognar, L. Metodika odgoja. Osijek : Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Pedagoški fakultet, 2001. str. 41.

¹¹ Ibid., str. 41.

¹² Lučić, K. Odgojiteljska profesija u suvremenoj odgojno obrazovnoj ustanovi : stručni članak // Odgojne znanosti : zbornik, 2007. str. 153. Dostupno na:

<https://hrcak.srce.hr/file/32805>

učenje i usvajanje novih znanja te zavoljeli čitanje. U tom dijelu odgoja neprocjenjiv je utjecaj narodne knjižnice kroz usluge koje ona nudi svojim najmlađim korisnicima.

„Odgoj je posebna ljudska praksa razvijena prihvatanjem činjenice društveno-kulturnog razvoja djece, posebnog društvenog statusa djeteta i djetinjstva, ustroja i funkcija društva s obzirom na status djeteta i životnu fazu – djetinjstvo, ukupnih reakcija društva na činjenicu razvoja“¹³. Iz ove definicije proizlazi da je odgoj usko vezan uz djetinjstvo budući da je to najosjetljivija faza u životu čovjeka – faza u kojoj dijete „poput spužve upija“ svijet oko sebe. Odgoj tako djetetu služi kao smjernica kako će se ponašati i kakve će odluke donositi u budućnosti. Cilj svakog odgojitelja je, naravno, prakticiranje i postizanje dobrog odgoja. „U istaknutoj osobini ljudske prirode, u aktivnosti prema vanjskom svijetu i prema sebi, u svjesnom stvaralaštvu sadržano je i odgajanje. Odgoj i odgajanje je, prema tome, jedna od formi, odnosno jedan aspekt ljudskog stvaranja. Prema tome, odgajanje u suštini znači, bez obzira kako, i posredstvom čega se ostvaruje, izgrađivanje novih vlastitih i viših ljudskih i društvenih vrijednosti i potencijala (intelektualnih, radnih, moralnih, političkih, kulturnih) radi savladavanja starog i zatečenog i izgrađivanja novog koje će u većoj mjeri omogućavati očitovanje ljudske prirode i postizanje pune ljudske slobode.“¹⁴

Uloga knjižnice u odgoju djeteta detaljnije je izložena u prethodnom dijelu diplomskog rada. Sada će napomenuto biti samo da kod tumačenja odgoja na temelju raznih definicija brojnih stručnjaka koji su se tom temom bavili, knjižnicu možemo gledati kao posrednika koji pruža okolinu i uvjete u kojima je svakom djetetu omogućeno stjecanje raznih spoznaja i znanja o svijetu koji želi upoznati. Roditelji u knjižnici pak mogu dobiti stručnu literaturu, ali i korisne savjete o metodama odgoja i na kraju izabrati onu koju smatraju najadekvatnijom za svoje dijete. To je svakako ona metoda koja će djetetu omogućiti maksimalan razvoj njegovih potencijala i usvajanje novih i viših oblika vrijednosti.

Kad govorimo o obrazovanju, nužno je napomenuti da je riječ o procesu koji traje cijeli život i nije vezan isključivo za formalne institucije. Obrazovanje pojedinca počinje tako u najranijoj dobi, djetinjstvu, kada je dijete željno usvajanja novih znanja i upoznavanja različitosti koje ga okružuju. Cjeloživotno obrazovanje pak podrazumijeva konstantno širenje postojećih znanja i spoznaja s ciljem osobnog napretka i boljitka te povećanja izvrsnosti na individualnom planu.

¹³ Lukaš, M., Mušanović, M. Osnove pedagogije. Rijeka : Hrvatsko futurološko društvo, 2011., str. 36.

¹⁴ Leko, I. Uvod u pedagogiju. Zagreb: Narodne novine, 1969., str. 13.

„Obrazovanje ima višestruko značenje i to kao institucija, proces, sadržaj i rezultat organiziranog i/ili slučajnog učenja radi razvoja različitih kognitivnih sposobnosti kao i stjecanja raznovrsnih znanja, umijeća i navika. Temeljno značenje obrazovanja je organizirano i sustavno razvijanje kognitivnih sposobnosti i učenje pojedinca. Obrazovanje je različit ali paralelan proces odgoju, pri čemu obrazovanje znatno više ostvaruje i temeljne pretpostavke za odgojna postignuća. Obično se naglašava da nema obrazovanja koje nema i odgojne učinke.“¹⁵ Kako bi pobliže objasnio pojam obrazovanja, Antun Mijatović definira i pojmove znanja, vještina i navika. Navodi tako da je pedagojsko određenje znanja „razina, količina i kvaliteta sistematiziranih spoznaja, činjenica, načela, zakona, postupaka i uopćavanja koje je učenik svjesno spoznao i trajno zadržao u sjećanju te ih je sposoban prema potrebi ponoviti ili primijeniti u predviđenim okolnostima.“¹⁶ Vještine su prema istom autoru „umijeća koja ostvarujemo tijekom odgoja i obrazovanja na dva načina. Jednu vrstu vještina ostvaruje se posebnim predmetima u kojima uvježbavanjem pomažemo učenicima da steknu vještine (pisanja, crtanja, skakanja, plivanja, penjanja, pjevanja, glume, recitiranja, itd.), a u akademskim znanjima (matematika, fizika, logika, povijest i sl.) vještina se postiže visokom razinom usvojenosti osnovnog znanja koje smo potom sposobni primjenjivati u rješavanju praktičnih primjera, povezivati s drugim vrstama znanja koja su komplementarna već usvojenom znanju.“¹⁷ Navika je prema Mijatoviću „naučena i ponavljanjem automatizirana reakcija kognitivne, fizičke ili afektivne prirode, koju iskazuje pojedinac kao posljedicu samostalnog ili organiziranog djelovanja.“¹⁸ Podsjetimo, jedna od temeljnih zadaća narodne knjižnice prema IFLA-inim smjernicama za narodne knjižnice je upravo podupiranje osobnog obrazovanja za koje se odlučuje pojedinac, kao i formalnog obrazovanja na svim razinama. Radom s najmlađima i raznovrsnom ponudom usluga upravo za tu skupinu korisnika, knjižnica i knjižničari ne samo da podupiru osobno obrazovanje i sudjeluju u usvajanju znanja najmlađih korisnika, već uzevši u obzir Mijatovićeve definicije navedenih pojmova, sudjeluju u ranom formiranju navika i razvoju vještina kod djece.

„U širem smislu, obrazovanje se odnosi na one procese koji čovjeka čine razumnim ili određenja čovjeka kao *homo sapiensa* – čovjek kao razumno biće, čovjek kao reflektivno biće, biće koje je sposobno spoznati i svjesno djelovati. U užem značenju, obrazovanje je

¹⁵ Mijatović, A. Leksikon temeljnih pedagojskih pojmova. Zagreb: Edip, 2000., str. 204.

¹⁶ Ibid., str. 289.

¹⁷ Ibid., str. 291.

¹⁸ Ibid., str. 298.

društveno-individualni interaktivni proces razvoja sposobnosti učenja, stavova i vrijednosti te stjecanja znanja vještina i navika potrebnih za ljudski život – autonomno (odgovorno) djelovanje u ljudskoj zajednici.“¹⁹ Nadalje, Mijatović sam pojam obrazovanja dijeli na tri različita podoblika: formalno, neformalno i informalno obrazovanje. Formalno obrazovanje je ono koje pojedinci stječu u formalnim institucijama školskog sustava. Formalnim obrazovanjem pojedinac postiže određeni stupanj školovanosti, odnosno stječe kvalifikaciju što potom može i dokazati diplomom završnog ispita, primjerice svjedodžbom koja predstavlja potvrdu o završetku razreda na osnovnom i srednjem stupnju školovanja. Neformalno se obrazovanje stječe izvan školskog sustava, ali ono također može imati veliku vrijednost i svrhovitost, a primjer bi bio škola stranih jezika. Informalno učenje, za koje se za primjer može navesti promatranje životinja u zoološkom vrtu, definirano je kao „učenje koje se odvija u svakodnevnim situacijama, koje se većinom ne shvaćaju kao situacije učenja. Razvija se iz situacije odnosno iz rješavanja nekog problema, stoga nije namjeravano, a tek preko reflektiranja dovodi do procesa učenja. Takvo učenje je oblik individualnog učenja i vezano je za pojedinca.“²⁰

2.2 Ciljevi odgoja i obrazovanja

Prema Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, ciljevi odgoja i obrazovanja u školskim ustanovama su:

- „osigurati sustavan način poučavanja učenika, poticati i unapređivati njihov intelektualni, tjelesni, estetski, društveni, moralni i duhovni razvoj u skladu s njihovim sposobnostima i sklonostima,
- razvijati učenicima svijest o nacionalnoj pripadnosti, očuvanju povijesno-kulturne baštine i nacionalnog identiteta,
- odgajati i obrazovati učenike u skladu s općim kulturnim i civilizacijskim vrijednostima, ljudskim pravima i pravima djece, osposobiti ih za življenje u multikulturalnom svijetu, za poštivanje različitosti i toleranciju te za aktivno i odgovorno sudjelovanje u demokratskom razvoju društva,

¹⁹ Lukaš, M., Mušanović, M. Osnove pedagogije. Rijeka : Hrvatsko futurološko društvo, 2011., str. 43.

²⁰ Loewen, B. Informalno i neformalno učenje - analiza i perspektive : Esej za raspravu januar/siječanj 2011. godine, str. 12. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/56609> (17.10.2018.)

- osigurati učenicima stjecanje temeljnih (općeobrazovnih) i stručnih kompetencija, osposobiti ih za život i rad u promjenjivom društveno kulturnom kontekstu prema zahtjevima tržišnog gospodarstva, suvremenih informacijsko komunikacijskih tehnologija i znanstvenih spoznaja i dostignuća,
- osposobiti učenike za cjeloživotno učenje.“²¹

Ostvarenje navedenih ciljeva u zahtjevnom procesu odgoja i obrazovanja podrazumijeva naporan i predan rad te ulaganje mnogo truda od strane predavača, nastavnika, raznih stručnih suradnika, ali u jednakoj mjeri i velik trud i od strane roditelja i djelatnika narodnih knjižnica od kojih se očekuje da budu podrška kako formalnom tako i neformalnom obrazovanju.

Marko Stevanović ističe da su se ciljevi odgoja u prijašnjim vremenima zasnivali na odgoju djece na poslušnost i autoritet nastavnika i roditelja bez pogovora. S promjenama u društvu i načinu života došlo je i do promjena u definiranju ciljeva obrazovanja. Danas su, navodi Stevanović, ciljevi obrazovanja usmjereni na izgradnju tolerancije, uvažavanje tuđeg mišljenja i pluralističkih i alternativnih ideja, na ravnopravno dijalogiziranje, emancipaciju, autonomiju, upravljanje samim sobom, kritičnost i kreativnost.²²

Gudjons navodi kako cilj u užem smislu služi konkretnoj svrsi i opisu praktične namjere u smislu djelatnosti. Ponekad su određeni ciljevi primjenjivi i prihvatljivi samo za podgrupe, a ne i za cjelokupni kulturalni krug i u različitim se slojevima različito određuju. U pravilu se govori o ciljevima tek kad se oni postave pred odgoj. Bognar i Matijević tako ističu da postoji individualni i društveni aspekt odgojnih i obrazovnih ciljeva (Prilog 1).

²¹ Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2008). Narodne novine. Broj 87. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_07_87_2789.html (17.10.2018.)

²² Stevanović, M. Pedagogija. Varaždinske Toplice : Tonimir, 2007.

	CILJ I ZADACI	
	Odgojni	Obrazovni
DRUŠTVENI ASPEKT	RAZVOJ DRUŠTVENE ZAJEDNICE	RAZVOJ KULTURNE ZAJEDNICE
	egzistencijalni odgoj	znanstveno obrazovanje
	socijalni odgoj	umjetničko obrazovanje
	humanistički odgoj	tehnološko obrazovanje
INDIVIDUALNI APSEKT	OSTVARENJE LIČNOST	STJECANJE ZNANJA I SPOSOBNOSTI
	biološke potrebe	kognitivni interesi
	socijalne potrebe	afektivni interesi
	samoaktualizirajuće potrebe	psihomotorni interesi ²³

Tablica 1. Didaktička struktura ciljeva i zadataka odgojno-obrazovnog procesa

„Društveni aspekt cilja i zadataka odgoja i obrazovanja artikulira se odgojno-obrazovnim programom ili kurikulumom gdje se definiraju vrijednosti (egzistencijalne, društvene i humanističke) i postignuća (znanstvena, umjetnička i tehnološka) koja se žele usvojiti u odgojno-obrazovnom procesu. Individualni aspekt može artikulirati samo nastavnik u suradnji s učenicima i to tako da utvrdi njihove potrebe (biološke, socijalne i samoaktualizacijske) i interese (spoznajne, doživljajne i psihomotorne). Odgojno-obrazovni proces (nastava) tako je stalno jedna složena interakcija i ispreplitanje kako odgoja i obrazovanja tako i individualnih interesa i potreba i društvenih vrijednosti i postignuća.“²³

2.3 Knjižničar kao odgajatelj

IFLA-ine smjernice za knjižnične usluge za djecu navode kako je svakom djetetu potrebno sljedeće:

- „Osigurati pravo na;
- Informaciju;
- Funkcionalnu, vizualnu, digitalnu i medijsku pismenost;
- Kulturni razvoj;

²³ Bognar, L., Matijević, M. Didaktika. Zagreb : Školska knjiga, 2005., str. 162.

- Razvoj vještina i navika čitanja;
- Cjeloživotno učenje;
- Kreativne programe u slobodno vrijeme;
- Svakome djetetu omogućiti slobodan pristup svim izvorima i medijima;
- Organizirati različite aktivnosti za djecu, roditelje, odgojitelje i učitelje;
- Omogućiti obiteljima sudjelovanje u životu zajednice;
- Osnaživati djecu i zagovarati njihovu slobodu i sigurnost;
- Ohrabrivati djecu da postanu samopouzdana i slobodni ljudi;
- Zalagati se za mir u svijetu.²⁴

Od knjižnica, točnije njenih djelatnika, knjižničara, se stoga očekuje da organiziraju raznovrsne programe kroz koje će najmlađi korisnici knjižničnih usluga učiti, razvijati ljubav prema čitanju i knjizi, razvijati vještine kao što su korištenje tiskanom i elektroničkom građom te drugim izvorima. Riječ je o aktivnostima poput čitanja priča i razgovora o djelima, razgovora s autorima kao i raznim radionicama na temu nekog djela. Knjižničar stalno treba imati na umu da se, kada se od rane dobi kod djeteta pobudi zainteresiranost i motiviranost za korištenje knjižničnih usluga, povećava vjerojatnost da će dijete i kada odraste nastaviti dolaziti u knjižnicu i koristiti njene usluge. Knjižnica kao ustanova izvanobiteljskog odgoja zbog svojih korisnika, naročito na dječjim odjelima, posebnu pažnju posvećuje odgojnom djelovanju. Knjižničari na dječjim odjelima stoga prilagođavaju svoj pristup i metode rada najmlađim korisnicima knjižničnih usluga.

Na dječji odjel knjižnice, uglavnom u pratnji roditelja, starijeg člana obitelji ili odgajatelja, dolaze djeca od najranije, dojenačke dobi, bebe, djeca predškolskog uzrasta te školarci kao i djeca s posebnim potrebama. „Za učinkovito i profesionalno djelovanje dječje knjižnice potrebni su obrazovani i predani dječji knjižničari. Poželjne su vještine: entuzijizam; dobre komunikacijske vještine, sposobnost suradnje s pojedincima i timskog rada te sposobnost rješavanja problema; sposobnost povezivanja i suradnje; poduzetnost, prilagodljivost i otvorenost za novine; sposobnost analiziranja korisničkih potreba,

²⁴ Smjernice za knjižnične usluge za djecu : knjižnične usluge za djecu – važnije no ikada za djecu i njihove obitelji diljem svijeta. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. , str. 7

planiranja, rukovođenja i procjenjivanja usluga i programa; želja za usvajanjem novih vještina i profesionalnim razvojem.“²⁵

Prema IFLA-inim smjernicama, knjižničar na dječjem odjelu, odnosno u dječjoj knjižnici „također treba poznavati i razumjeti dječju psihologiju i razvoj, teorije razvoja čitanja i promocije čitanja, umjetničke i kulturne mogućnosti, sadržaje u knjigama za djecu i na drugim medijima.“²⁶

Poželjno je da se knjižničar u svom radu posveti i aktivnostima koje kod najmlađih potiču naviku čitanja i pomažu u usvajanju različitih oblika pismenosti kao i aktivnostima koje potiču razvoj socijalnog i kognitivnog učenja kroz povezivanje različitih nastavničkih područja. Ne treba zanemariti ni umjetnički odgoj, zabavu i poučiti djecu kako da kreativno iskoriste slobodno vrijeme. Kreativne radionice, igraonice, tematska druženja, okrugli stolovi na kojima će djeca od najmlađe dobi učiti iznositi mišljenje, razgovori o pročitanim knjigama, zanimljiva gostovanja... samo su neke od aktivnosti koje knjižničari mogu organizirati. „Jedna od ključnih kompetencija koje dječji knjižničari moraju posjedovati je poznavanje i prosuđivanje literature za djecu - knjiga, časopisa, audiovizualnih materijala, mrežnih stranica i ostalih elektroničkih i drugih izvora da bi u knjižnične zbirke uključivali što aktualniju, raznolikiju i relevantniju građu koja odgovara razvojnim osobitostima djece i potrebama i interesima svakog pojedinca. Na tu se kompetenciju izravno nadovezuje usluga preporuke kvalitetne literature djeci i za djecu te druge informacijsko-referentne usluge. Također, od nje kreće osmišljavanje različitih knjižničnih programa kao što je primjerice poticanje čitanja te savjetodavni rad s roditeljima u području čitanja djeci“²⁷ Knjižničareva sposobnost da izabere i preporuči kvalitetnu literaturu važna je i za uspostavu kvalitetne suradnje između knjižničara i roditelja čija je uloga nezaobilazna u odgoju i obrazovanju djeteta te poticanju i stvaranju navike čitanja kod djece od najranije dobi.

²⁵ Smjernice za knjižnične usluge za djecu : knjižnične usluge za djecu – važnije no ikada za djecu i njihove obitelji diljem svijeta. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. , str. 14

²⁶ Ibid., str. 14

²⁷ Martinović, I.; Stričević, I. Kompetencije dječjih knjižničara: koliko poznaju literaturu za svoje korisnike. Hrvatska znanstvena bibliografija. Dostupno na: <http://bib.irb.hr/prikazi-rad?&rad=595996>. (23.10.2018.).

2.4 Suradnja knjižnice i obitelji

Dok je u prošlosti suradnja knjižničara s roditeljima, odnosno obitelji, bila zanemarena, ponekad i podcjenjivana te svedena na preuzimanje knjige na pultu u knjižnici, danas se ostvarenju skladnog odnosa i suradnje knjižnice s roditeljima s ciljem razvoja što boljih čitalačkih navika kod djece posvećuje puno pažnje. Razlog tome je što su upravo roditelji ti koji djecu u najranijoj dobi dovode u knjižnicu i čitaju s njima kod kuće i komuniciraju o svemu što su radili, pa tako i o onome što su djeca imala priliku doživjeti i iskusiti u knjižnici. Važnost suradnje knjižnice i obitelji stoga je neophodna, a zanemariti se ne treba ni prilika za privlačenje i upis najmlađih korisnika u knjižnicu upravo posredstvom roditelja te stvaranje pozitivnog stava prema knjizi i čitanju, ali i ostalim uslugama koje knjižnica nudi.

Knjižničari su danas tu i da pomognu roditeljima da sa svojom djecom uspostave što sadržajnije, bogatiji i kvalitetniji odnos te time doprinesu cjelokupnom razvoju djeteta. Roditelje se izravno uključuje u odgojno - obrazovni proces koji se odvija u knjižnici, ali i u školama. Stručnost i kompetencije roditelja više nisu predmet podcjenjivanja, a isto tako roditelji više ne sumnjaju niti podcjenjuju stručnost knjižničara i ostalih stručnjaka. Suradnja knjižnice i obitelji može se provoditi na više razina. Neke od njih su pružanje informacija i obrazovanje roditelja kroz časopise, izrada zbirke za roditelje, suradnja kroz organiziranje predavanja, savjetodavni rad kao i aktivnosti kroz koje se roditeljima daje aktivna uloga u izravnom radu s djecom. Na djetetov razvojni doseg najviše utječe upravo obitelj. Interes djeteta za učenje i razvijanje istog također dolazi od obitelji i njezin je utjecaj ključan, pa je stoga poticanje i razvijanje suradnje knjižnice i obitelji zaista važno i to s ciljem stvaranja najboljih uvjeta za razvoj djeteta. Ako obitelj nije svjesna svoje važnosti i utjecaja koji ima na razvoj djeteta od njegove najranije dobi, posljedice toga očite postaju u odrasloj dobi. U odgoju i obrazovanju djece od velike su važnosti, naravno, i društvo i škola odnosno stručnjaci unutar formalnog obrazovnog sustava. I u ovom je slučaju bitno ostvariti suradnju s roditeljima i ukazati im na njihovu važnost u razvoju djetetovih kompetencija i osobnosti.

Knjižničari prvenstveno mogu roditeljima ukazati koliko je čitanje važno za cjelokupni razvoj djeteta. Čitanjem će dijete razviti bolje komunikacijske vještine, proširiti vokabular i biti pismenije, a istovremeno će uživati u vremenu provedenom s roditeljem. Koristan savjet je uputiti roditelje da djecu potaknu na čitanje kroz igru. Također, pomoći će da roditelji

imaju lako dostupne materijale koje s djecom mogu čitati - kako kod kuće tako i u knjižnici. Razni programi u knjižnici, poput pričaonica i čitaonica za najmlađe, služe upravo tome da se roditelje potakne da čitaju djeci, da ih potiču da zavole čitanje te i sami shvate koliko zapravo nečim tako jednostavnim i lijepim kao što je čitanje doprinose razvoju svog djeteta.

3. Dječji odjel narodne knjižnice

3.1 Djeca u knjižnici nekada i sada

Jednako kao što je suradnja knjižnice i roditelja u prijašnjim vremenima bila sporedna stvar, tako djeca u ranim fazama nastanka narodnih knjižnica zapravo nisu ni bila dobrodošla u knjižnicu. Fond građe namijenjene najmlađim korisnicima bio je ograničen, a razina svijesti o važnosti poticanja čitanja od najranije dobi i važnosti perioda ranog djetinjstva u cjelokupnom razvoju osobe dosta niska. Američke knjižnice literaturu za djecu postavljale su na posebnim odjelima tek krajem 19. stoljeća, no tek je 1895. izgrađena prva knjižnica s posebno dizajniranom prostorijom za djecu. Tijekom ranih 1900-tih to je postala norma pri izgradnji knjižnica. Godine 1901. otvoren je dvogodišnji program obuke dječjih knjižničara u Pittsburghu. Američka tradicija dječjih knjižnica naglašavala je školske posjete, razgovore o knjigama, pričanje priča i druge programe i imala je velik utjecaj na razvoj rada dječjih odjela u drugim dijelovima svijeta. Knjižničari iz Europe došli su na obuku u Ameriku prije početka Prvog svjetskog rata, a interes za stjecanje novih znanja i primjenu američkih metoda u radu intenzivirao se tek nakon što su Amerikanci početkom 1920-ih financirali dječje knjižnice u Bruxellesu i Parizu.

U današnje vrijeme narodna knjižnica mora biti otvorena i pristupačna korisnicima svih dobnih skupina bez ograničenja u vidu spola, socijalnog statusa, po pitanju nacionalnosti itd. Važnost najmlađih korisnika, djece, danas uopće nije predmet rasprave, već se djecu shvaća kao najveći potencijal. Puno se pažnje stoga pridaje upravo zadovoljavanju potreba djece. Djeci i njihovim obiteljima, knjižnične usluge za djecu nisu nikada bile važnije nego danas. Organiziranjem raznovrsnih programa i aktivnosti, djecu se potiče da od najranije dobi dolaze u knjižnicu. Suradnja s roditeljima koji djecu isprva dovode u knjižnicu je na vrlo dobroj razini, a sve s ciljem razvijanje kulture čitanja. Programi se ostvaruju kroz pedagoško-animatorske aktivnosti koje predstavljaju raznovrsne oblike rada s djecom.

3.2 Odgojno-obrazovne aktivnosti dječjeg odjela

Kao što je već istaknuto, odgoj i obrazovanje spadaju u skupinu temeljnih zadaća knjižnice. Dječji odjeli narodnih knjižnica orijentirani su na odgoj i obrazovanje djece, dok se ostali odjeli bave korisnicima drugih dobnih skupina i zajedno s dječjim odjelom osiguravaju uvjete za cjeloživotno obrazovanje. Odgoj i obrazovanje djece u knjižnici se provode kroz razne aktivnosti - pričaonice, igraonice, kreativne radionice, izložbe... Neki od programa su formalni, a zanemariti se ne smije ni važnost komunikacije korisnika s knjižničarima kroz koju se korisnici također educiraju.

Stričević navodi da su dječje knjižnice i dječji odjeli knjižnica u velikoj mjeri usmjereni na „tzv. slobodnije oblike rada orijentirane ponajviše na aktivnost i izražavanje djece te njihove interese i sklonosti što djeluje i na strategije rada – interaktivne, participativne i suradničke metode, te radionički tip rada.“²⁸ Pojašnjava da se upravo takvim načinom rada knjižničari mogu više posvetiti odgoju i obrazovanju djece.

„Sve aktivnosti koje se danas provode u knjižnici imaju svoju edukacijsku ulogu i nastojimo ih izvoditi multimedijalno. nije više dovoljan, niti je djeci dovoljno atraktivan samo jedan medij, samo jedna vrsta aktivnosti. npr. pričanje priče, bez obzira na to koliko sugestivno i lijepo bilo, bez isticanja poante, bez kreativnog izraza, bez razrade likova i njihovih emocija nije dovoljno. Danas nastojimo kombinirati više medija, metoda i tehnika i naša iskustva pokazuju da smo na pravom tragu. Današnjoj djeci i mladeži ta raznovrsnost više odgovara.“²⁹ Stričević pak dodaje kako se odgojno-obrazovni programi koji se provode u dječjim knjižnicama mogu se podijeliti u sljedeće kategorije; pričaonice, radionice, igraonice, izložbe i informacijsko opismenjavanje.

3.2.1 Igraonice

„Igračka je svaki predmet ili materijal koji u određenoj situaciji služi djetetu za igru, ali ona je i posebno oblikovan predmet, izrađen s namjerom da služi igri. Prema igrački dijete se odnosi kao prema živom biću. Igračke utječu na produbljivanje postojećih i buđenje novih čuvstava. Igračka izaziva u djetetu radost i veselje. Pomoću igračke dijete stvara svoj osobni

²⁸ Stričević, I. Dječja knjižnica ukorak s vremenom. Dječja knjižnica za novo tisućljeće: zbornik (str. 6 – 9). Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2001.

²⁹ Danev, M. Novi pristupi čitanju u programima narodnih knjižnica. Dječja knjižnica za novo tisućljeće: zbornik (str. 58 - 64). Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2001.

svijet, u kojem je ono gospodar, u kojem postaje ono što u stvarnosti ne može biti.“³⁰ Prof. Višnja Kovač dalje navodi kako definiciju igračke kako je vide stručnjaci s polja medicinske psihologije. Ona je tada definirana kao „simbolički predmet koji djetetu omogućuje da svoj svijet fantazije prenese na igru kako bi postiglo zadovoljenje koje mu inače manjka u svijetu odraslih. Igračke trebaju omogućiti razvoj djeteta u pravcu slobodne i autentične ličnosti koja će u igri razvijati inicijativu, stvaralaštvo i osjećaj odgovornosti, kao prijeko potrebne uvjete prema drugima i prema zajednici.“³¹

Igraonica je najčešća i djeci možda najdraža odgojno-obrazovna aktivnost koja se provodi u knjižnicama. Riječ je o razvojnem programu koji je prepun zabavnih sadržaja i aktivnosti usmjerenih na poticanje djetetova tjelesnog, intelektualnog, socijalnog i emocionalnog razvoja. Rad igraonice temelji se na igri kroz koju djeca najlakše uče i postaju svjesna svojih sposobnosti i razvijaju se. Uz osiguranje raznovrsnih, didaktičkih i zabavnih igračaka koje će djeci pomoći u razvoju, nužno je da knjižnica ima i adekvatan prostor za igraonicu. Prostora mora biti dovoljno, mora biti siguran i opremljen prema najboljim mogućim standardima. Namještaj i oprema trebaju biti funkcionalni, sigurni i pristupačni. Šarene i vesele boje, ilustracije, prirodno svjetlo, kreativno uređenje... samo su neki od detalja koji igraonicu čine mjestom u kojem će djeca uživati i s lakoćom upoznavati nove prijatelje, zabavljati se, čitati i stjecati nova znanja.

Uz osiguranje adekvatnog i funkcionalnog prostora, namještaja, opreme i igračaka, za funkcioniranje igraonice u knjižnici neizostavan je i angažman knjižničara zaposlenog na dječjem odjelu. Upravo je knjižničar taj koji djecu kroz igru usmjerava, pokazuje im nove načine igre, nudi im igračke primjerene njihovoj dobi, upućuje ih na mogućnosti koje imaju u samom prostoru igraonice, ali ih i usmjerava kako igra ne bi postala gruba i neprimjerena te samim time neugodno iskustvo za djecu.

„Prva igroterka s igraonicom u narodnoj knjižnici pojavljuje se u Brightonu, Velika Britanija, 1973. godine, a 1976. i u našoj zemlji u Knjižnici Medveščak u Zagrebu. Afirmacija igračke postignuta je kroz rad igraonice. Iskustva pokazuju da se radom igraonice i igroteke povećava i posudba slikovnica i pedagoške literature za roditelje.“³²

³⁰ Kovač, V. Uloga i mjesto igračke u dječjoj knjižnici. Dječja knjižnica za novo tisućljeće: zbornik (str. 104 - 107). Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2001.

³¹ Ibid., str 104

³² Kovač, V. Uloga i mjesto igračke u dječjoj knjižnici. Dječja knjižnica za novo tisućljeće: zbornik (str. 104 - 107). Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2001.

3.2.2 Pričaonice

Pričaonice se na dječjim odjelima narodnih knjižnica održavaju ponajviše kako bi zadovoljile potrebe djece za čitanjem priča i nakon toga razgovorom o samoj priči koja se u pričaonici čitala. Pričaonicu vodi stručna osoba koja se za mora dobro pripremiti prije samog čitanja priče. Odabir primjerene literature u slučaju pričaonice iznimno je važan jer svaka priča utječe na cjelokupni razvoj djeteta. Kako ističu Duš i Peteh³³, priča djeluje na funkcionalne sposobnosti, utječe na razvijanje psihičkih funkcija (pažnju, mišljenje, pamćenje), razbuktava maštu. Dijete uz pomoć priča upoznaje osnovne norme ponašanja, raznovrsne ljudske osobine i karakteristike, a neizostavno je i stvaranje ideala temeljeno na likovima iz priča. Priča je, dakle, uistinu snažno odgojno sredstvo.

Osim pomnog odabira priče, knjižničar za pričaonicu treba pripremiti i materijale koje će koristiti u dodatnoj obradi priče s djecom nakon samog čitanja - nekad će to biti materijali za crtanje, modeliranje, izradu pojedinih elemenata priče itd. „Pričaonica je najčešća aktivnost za djecu predškolske dobi u knjižnici. Svrha joj je navesti najmlađe dijete na druženje s knjigom i uvesti ga u svijet književnosti. Najčešće se priča uz slikovnicu koja mora biti atraktivna, kvalitetnih ilustracija i velikog formata, te tako primjerena za rad u grupi. Pričanje se odvija u posebno opremljenom kutiću s prikladnom opremom: igračkama, lutkama, te kutijama s odabranim slikovnicama. Priča se može pričati i uz lutku i glazbu, a nakon priče slijedi aktivnost kojom dijete izražava svoj doživljaj priče: likovna, dramska ili glazbena. Ova aktivnost traži dosta pripreme od bibliotekara koji ju provodi: odabir priče, učenje napamet, priprema razgovora s djecom nakon priče i priprema materijala i opreme za popratne aktivnosti koje moraju odgovarati karakteru odabrane priče.“³⁴

Svrha pričaonice je potaknuti naviku čitanja kod djece i uvesti ih u svijet književnosti. Prostor pričaonice trebao bi biti posebno opremljen - sadržavati igračke, slikovnice izložene tako da ih djeca mogu lako dohvatiti - kako bi čitanje za djecu zaista bila ugodna aktivnost koja će u kasnijoj dobi postati iznimno korisna navika. Osim toga, čitanje naglas djeci pomaže da bolje shvate pročitano te obogaćuje njihov vokabular, upoznaje ih sa standardnim književnim govorom te proširuje njihovo opće znanje i kognitivne sposobnosti.

³³ Duš, M.; Peteh, M. Priče za najmlađe: priručnik za odgajatelje u dječjim vrtićima. Zagreb: Školska knjiga, 1984.

³⁴ Malnar, A. Dječji odjel. Upute za poslovanje narodnih knjižnica. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1996., str. 95

3.2.3 Radionice

Radionice koje se organiziraju na dječjim odjelima narodnih knjižnica namijenjene su djeci svih uzrasta, a najviše ih možda posjećuju predškolci. To mogu biti likovne, dramske, filmske, glazbene... radionice i svaka radionica ima različitu skupinu zainteresiranih korisnika. Pojedine radionice djeca posjećuju s roditeljima, a u pojedine se uključuju sama. Kod svih je radionica naglasak na kreativnom pristupu i izražavanju korištenjem raznih materijala i tehnika. Djeca kroz radionice razvijaju kreativnost, maštu, motoriku te uče kako stvarati samostalno, ali i u grupi.

„Likovna radionica jest aktivnost za starije predškolce i djecu mlađe osnovnoškolske dobi kojom se njeguje likovni izraz i likovni odgoj najmlađih. Motivacija je odabrana knjiga, pročitana pjesma ili razgovor na odabranu temu, nakon čega slijedi crtanje, slikanje, modeliranje, rad s kolažem, izradba lutaka, ukrasa, čestitki, maski, malih novina i drugog. Potrebno je pripremiti materijal i pribor, a za odvijanje likovne radionice osigurati najmanje dva školska sata. Filmske, video i druge projekcije raznovrsne su i brojne. Najčešće su to crtani filmovi, igrani dječji filmovi, znanstveno-popularni i edukativni filmovi iz raznih područja, video-lutkarski filmovi, dijafilmovi i element-filmovi. Prije ili poslije projekcije vodi se s djecom razgovor na temu filma, a za tinejdžere se organiziraju i filmske tribine. Uz projekcije prezentiraju se knjige vezane uz prikazane sadržaje ili se uvode neki elementi edukacije iz filmske kulture.“³⁵

Uz razne oblike kreativnih radionica, knjižničari na dječjim odjelima za najmlađe korisnike organiziraju i razne klubove, primjerice čitateljske klubove u kojima djeca mogu međusobno razgovarati o pročitanim naslovima te se na taj način izvještiti u komunikaciji, razvijati se intelektualno i shvatiti važnost usvajanja navike čitanja od djetinjstva.

3.2.4 Izložbe

Kada govorimo o izložbama na dječjim odjelima knjižnica, najčešće je riječ o izložbama radova nastalih tijekom, primjerice, likovnih radionica u knjižnici. Te su izložbe najčešće tematske i potiču djecu da se ponovno vrate u knjižnicu i sudjeluju u odgojno-obrazovnim aktivnostima koje za njih osmišljavaju knjižničari jer rijetko koje dijete ne uživa u

³⁵ Malnar, A. Dječji odjel. Upute za poslovanje narodnih knjižnica. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1996., str. 95

pohvali roditelja ili odgajatelja za izloženi rad koji je samo stvorilo. Osim izlaganja dječjih likovnih radova, u knjižnici se mogu izložiti i nove knjige koje će najmlađima biti zanimljive kako bi ih se potaknulo na čitanje novih naslova. uz gledanje izloženih radova, najmlađi će sigurno komunicirati i međusobno i s roditeljima i s knjižničarima o tome što su vidjeli na izložbi, što ih se najviše, a što najmanje dojmilo. Na taj će način razviti komunikacijske vještine, ali i naučiti ponešto o umjetnosti jer će im odrasli kroz razgovor o izloženom moći objasniti, primjerice, kojom je tehnikom izrađeno pojedino izloženo djelo.

3.2.5 Informacijsko opismenjivanje

Prema Candyju, sve definicije informacijske pismenosti sadržavaju sljedeće elemente: sposobnost učinkovitog traženja informacija; upućenost pri odabiru i vrednovanju informacija; lakoća i lagodnost korištenja širokog raspona medija; svijest o problemu pouzdanosti i vjerodostojnosti informacija; učinkovitost prenošenja informacija drugima³⁶. Nužno je razlikovati informacijsku pismenost od informatičke, digitalne i medijske pismenosti te biti svjestan da je riječ o srodnim, ali ipak različitim konceptima.

„Kompetentnost korištenja knjižnica ili knjižnična pismenost (library literacy) preteča je informacijske pismenosti. Ostvaruje se upućivanjem i poučavanjem o korištenju određene knjižnice, njezinih usluga i izvora. Danas se obrazovne aktivnosti u knjižnicama sve više razvijaju prema informacijskoj pismenosti kako bi korisniku omogućili usvajanje vještina pristupa i korištenja izvora bez obzira na to gdje se oni nalaze. Posrijedi je dakle evolucija edukacije korisnika, što je uočljivo u činjenici da se mnogi programi edukacije korisnika rekonceptualizirani i preimenovani u programe informacijske pismenosti kako bi mogli zadovoljiti potrebe u sve složenijem informacijskom okružju koje se odlikuje razvitkom novih tehnologija i većom raznolikošću medija i usluga.“³⁷

Dječji odjeli narodnih knjižnica i dječje knjižnice prepoznaju korist informacijskog opismenjivanja pa takve programe i aktivnosti sve više uključuju u svoj rad. Uz rad na računalima koristi se i tiskana građa poput enciklopedija, leksikona, dječjih časopisa i ostalih izvora u kojima djeca uz pomoć knjižničara pronalaze informacije koje ih zanimaju. Takve

³⁶ Špiranec, S. Informacijska pismenost – ključ za cjeloživotno učenje. Edupoint časopis. // 3(2003.). Dostupno na: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html> (22.10.2018.)

³⁷ Špiranec, S. Informacijska pismenost – ključ za cjeloživotno učenje. Edupoint časopis. // 3(2003.) .). Dostupno na: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html> (22.10.2018.)

aktivnosti imaju pozitivan utjecaj na želju djeteta za čitanjem, pronalaskom informacija i učenjem, korištenjem referentne literature te pomažu školarcima u izradi pisanih radova potrebnih u sklopu školskog programa.

4. Aktivnosti dječjih odjela knjižnica iz okruženja kao primjer dobre prakse

4.1 Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ Koprivnica

Još 1846. u Koprivnici je osnovana prva čitaonica, tzv. kasino. Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ Koprivnica narodna je knjižnica, koja obavlja funkciju gradske i županijske matične knjižnice. Osnivač i vlasnik Knjižnice je Grad Koprivnica. Osnovana je krajem 1945., a 1991. godine postaje samostalna ustanova i dobiva naziv po zavičajnom i hrvatskom književniku Franu Galoviću.³⁸ Knjižnica je 1981., nakon niza seljenja po raznim gradskim lokacijama, smještena u neoklasicističku zgradu iz 1865. na glavnom gradskom trgu. Na istoj adresi, Zrinski trg 6, knjižnica se nalazi i danas, a zgrada u kojoj je smještena je spomenik kulture I. kategorije. Knjižnica danas ima sljedeće odjele i službe:

- Odjel za odrasle
- Dječji odjel
- Stručno-znanstveni odjel
- Čitaonica tiska
- Bibliobus
- Služba za nabavu i obradu građe
- Županijska matična služba
- Upravno-tehnička služba

4.1.1 Dječji odjel koprivničke knjižnice

Prostor zgrade je adaptiran i rekonstruiran za potrebe knjižnice, a zadnja velika adaptacija dječjeg odjela knjižnice izvedena je 1999. godine. Na dječjem odjelu danas su zaposlene tri osobe koje svakodnevno rade na provedbi postojećih programa za najmlađe korisnike knjižničnih usluga te smišljaju nove sadržaje i programe, kako samostalno, tako i u

³⁸ Povijest : O knjižnici. // Knjižnica i čitaonica Koprivnica. Dostupno na : <http://www.knjiznica-koprivnica.hr/knjiznica/defaultcont.asp?id=18&n=2> (24.10.2018.)

suradnji s drugim institucijama i pojedincima. „Dječji odjel namijenjen je djeci od najranije dobi života pa do kraja osmogodišnje škole, roditeljima, učiteljima, odgojiteljima i svima koji su u svojem radu povezani s djecom. Korisnicima osigurava pristup knjižničnoj građi za potrebe kulture, obrazovanja, cjeloživotnog učenja, informiranja, zabave i razonode.“³⁹

Pričaonica za predškolsku djecu u koprivničkoj gradskoj knjižnici počela je djelovati 1983. godine, a namijenjena je prvenstveno djeci koja nisu polaznici dječjih vrtića. Riječ je o najstarijem knjižničnom programu za djecu na području Koprivnice. **Pričaonica za djecu predškolske dobi od 4 godine nadalje** se na dječjem odjelu koprivničke gradske knjižnice održava i danas.

Slika 1: Pričaonica za djecu predškolske dobi od 4 godine nadalje

Pričaonica za bebe i malu djecu do 3 godine program je knjižnice koji se održava od listopada 2008. s namjerom pružanja stručne i savjetodavne pomoći roditeljima u kvalitetnom provođenju vremena s djetetom. To je prigoda za razmjenu iskustva među roditeljima, a mališanima za igru i druženje s vršnjacima. Zbog nedostatka prostora u Dječjem odjelu Knjižnice, Čitaonica tiska na prvom katu knjižnice svake treće subote u mjesecu opremljena je kao prostor namijenjen bebama i maloj djeci. Program vode odgajateljice, stručnjaci za određena područja i knjižničari. Teme o kojima se razgovara

³⁹ Dječji odjel - O odjelu : Odjeli i službe. // Knjižnica i čitaonica Koprivnica. Dostupno na : <http://www.knjiznica-koprivnica.hr/knjiznica/defaultcont.asp?id=37&n=3&side=1> (24.10.2018.)

predlažu i sami roditelji. Na susretu knjižničari preporučuju roditeljima literaturu na određenu temu, kao i slikovnice za mališane. Nakon završetka programa, knjižnica roditeljima daje mogućnost konzultacije sa stručnjacima⁴⁰. Program je 2015. godine uvršten u primjere dobre prakse portala za poticanje Goethe instituta za jugoistočne Europu.

Slika 2: Pričaonica za bebe i malu djecu do 3 godine

Uz pričaonice, dječji odjel nudi bogat program raznovrsnih radionica - što likovnih, informatičkih, čitateljskih klubova... neke od radionica koje su trenutačno aktualne su:

Digitalni laboratorij: micro: bitovi, web 2.0 alati i korisne web stranice - riječ je o programu informatičkog i informacijskog opismenjavanja koji se provodi svake srijede u 13.00 sati u prostoru Dječjeg odjela. Voditeljice su knjižničarke, a sudionici od 9 do 14 godina mogu naučiti što su to micro: bitovi, kako koristiti web 2.0 alate i korisne web stranice. Polaznici radionice mogu i posuditi micro: bitove.

⁴⁰ Pričaonica za bebe i malu djecu do 3 godine : Dječji odjel - Pričaonice. // Knjižnica i čitaonica Koprivnica. Dostupno na : <http://www.knjiznica-koprivnica.hr/knjiznica/defaultcont.asp?id=38&n=3&side=1> (24.10. 2018.)

Radionice **Istražujemo i igramo se tablet računalima** namijenjene su djeci od 5 do 7 godina starosti, posvećene su istraživanju mogućnosti tablet računala u razvoju predčitateljskih vještina i tehnika s naglaskom na elektroničke i zvučne knjige te igre za poticanje čitanja, pismenosti i logike. Cilj je djeca steknu početna znanja i vještine u pretraživanju i vrednovanju digitalnih izvora.

Kreativne radionice namijenjene su svima koji žele kreativno i zabavno iskoristiti slobodno vrijeme. Održavaju se povremeno. Radovi nastali u nekim kreativnim radionicama dostupni su na internetskoj stranici knjižnice u obliku digitaliziranih publikacija.

Program **Jezični globus** obuhvaća radionice stranih jezika koje se provode u dječjem odjelu s ciljem poticanja čitateljskih navika kod djece, redovitog dolaska u knjižnicu i poticanja interesa za učenje stranih jezika. Radionice su namijenjene djeci predškolske i rane osnovnoškolske dobi, besplatne su te se provode u suradnji s apsolvencima i profesorima stranih jezika.

Dječji čitateljski klub namijenjen je djeci od 3. do 6. razreda osnovne škole, ali i onima koji se osjećaju kao iskusni čitatelji i vole čitati. U klubu se razmjenjuju doživljaji o pročitanim knjigama, sklapaju prijateljstva, uči se argumentirano razgovarati, sudjeluje se u kreativnim aktivnostima na temu knjige i čitanja. Sastanci se održavaju jednom mjesečno u prostoru Knjižnice.⁴¹

Knjižničari dječjeg odjela cijelo vrijeme osmišljavaju i projekte za poticanje čitanja.⁴² Knjižnica je 1999. u suradnji s Neonatološkim odjelom Opće bolnice „Dr. Tomislav Bardek“ Koprivnica pokrenula projekt **Knjige za bebe**. Od 2003. godine „prvu slikovnicu“ dobivaju sve bebe rođene u koprivničkom rodilištu. Do kraja 2015. u projekt je uključeno 12667 beba.

Male knjižnice u pedijatrijskim ordinacijama novi je projekt koprivničke gradske knjižnice u suradnji s koprivničkim pedijatrima i Dječjim domom, a u okviru prve nacionalne kampanje za poticanje ranog glasnog čitanja „Čitaj mi“. Projekt je nagrađen Poveljom „Društva Naša djeca“ za uzorno provedenu Naj-akciju 2013. Cilj je senzibilizirati roditelje na važnost čitanja djeci od najranije dobi.

Projekt **Olimpijada čitanja** provodi se tijekom ljetnih praznika u suradnji s koprivničkim osnovnim školama. Želja je potaknuti djecu da tijekom školskih praznika

⁴¹ Dječji odjel - Radionice. // Knjižnica i čitaonica Koprivnica. Dostupno na: <http://www.knjiznica-koprivnica.hr/knjiznica/defaultcont.asp?id=39&n=3&side=1> (25.10.2018.)

⁴² Projekti za poticanje čitanja. // Knjižnica i čitaonica Koprivnica. Dostupno na: <http://www.knjiznica-koprivnica.hr/knjiznica/defaultcont.asp?id=39&n=3&side=1> (25.10.2018.)

iskoriste vrijeme za poboljšanje svojih čitateljskih vještina, da prošire rječnik te unaprijede znanja prije početka nove školske godine. Cilj je i zainteresirati ih za knjižničnu građu koja nije obavezna u školi, razvijati timski rad kao i stjecanje navike dolaska u Knjižnicu.

Slika 3: Olimpijada čitanja

Tijekom 2017. godine u knjižnici i čitaonici „Fran Galović“ Koprivnica organizirano je 339 kulturnih i obrazovnih programa za djecu, mlade i odrasle. Najveći odaziv među djecom imala je Olimpijada čitanja.

4.2 Gradska knjižnica „Franjo Marković“ Križevci

Gradska knjižnica „Franjo Marković“ Križevci je javna i neprofitna ustanova u kulturi, namijenjena stanovnicima Grada Križevaca. Najstarija je narodna knjižnica u Koprivničko-križevačkoj županiji, četvrta po starosti u Hrvatskoj. Knjižnica kontinuirano djeluje od 1838. kada je osnovana Ilirska čitaonica, uz kratke prekide za vrijeme ratnih perioda Prvog i Drugog svjetskog rata, do današnjih dana. Mijenjala je prostor, naziv i organizaciju, ali nikada nije prestajala s radom i aktivnošću. Godine 1956. Gradska knjižnica i čitaonica Križevci osnovana je kao samostalna kulturno-prosvjetna ustanova, da bi 1961. bila pripojena Narodnom

sveučilištu Križevci. Još 1978. u križevačkoj knjižnici započele su aktivnosti za najmlađe: pričaonica, dječja igraonica i mali knjižničari, a 1980. počelo je raditi Kazalište lutaka. Od 1989. godine knjižnica nosi ime istaknutog hrvatskog književnika i filozofa, Križevčanina Franje Markovića. Od 1999. godine Knjižnica djeluje kao samostalna kulturna ustanova čiji je osnivač Grad Križevci. Od 27. travnja 2015. smještena je u novoj zgradi na Trgu sv. Florijana 14.⁴³ Knjižnica danas ima razvijene sljedeće odjele:

- Informativno-posudbeni odjel
- Odjel beletristike
- Stručno-znanstveni odjel
- Čitaonica stručnih časopisa
- Dječji odjel
- Igraonica
- Zavičajni odjel
- Odjel nabava i obrade knjižnične građe
- Bibliobusna služba

4.2.1 Dječji odjel križevačke knjižnice

Dječji odjel križevačke knjižnice „namijenjen je djeci od najmanje životne dobi do kraja 6. razreda. Uz bogat izbor dječje književnosti (i školske lektire i slikovnica) tu se nalazi i priručna zbirka, zbirka periodike, knjige i slikovnice na engleskom, njemačkom, talijanskom, francuskom i romskom jeziku, stripovi i raznovrsne društvene igre namijenjene korištenju u čitaonici. Na tri računala organiziramo kompjutorske radionice i multimedijско pretraživanje, a djeca mogu igrati i kompjutorske igrice. Djeca imaju mogućnost posuđivati i dječje igrane i animirane filmove, zvučne knjige i multimediju.“⁴⁴

Igraonica je kraći program namijenjen djeci predškolskoga uzrasta s ciljem popularizacije knjige i čitanja. U križevačkoj se knjižnici odvija u odvojenom, posebno uređenom i opremljenom prostoru, sukladno standardima za predškolski odgoj dok

⁴³ Iz povijesti knjižnice. // Gradska knjižnica Franjo Marković Križevci. Dostupno na: <http://www.knjiznica-krizevci.hr/html.asp?id=5510> (25.10.2018.)

⁴⁴ Dječji odjel. // Gradska knjižnica Franjo Marković Križevci. Dostupno na: <http://www.knjiznica-krizevci.hr/html.asp?id=3210> (25.10.2018.)

knjižničari program igraonice osmišljavaju i provode u skladu sa Zakonom o predškolskom odgoju. Današnja Igraonica započela je s djelovanjem još 1978. i to pod nazivom Pričaonica, kao kraći program u okviru dječjeg odjela. Dječja se igraonica temelji na igri obogaćenoj raznim aktivnostima. Uz pomoć stručnog voditelja kod djece se potiče i razvija mišljenje, pamćenje, koncentracija, usvajanje govora i drugih oblika komunikacije, razvijaju se motorika i tjelesne sposobnosti, potiče se čitanje, stjecanje radnih navika, uči se socijalnom ponašanju i stvaranju prijateljstva. Kroz dječju igraonicu djeca se navikavaju dolaziti u knjižnicu, posuđivati slikovnice i knjige, čuvati ih i vraćati na vrijeme. Time se odgajaju budući korisnici knjižnice. Također, kroz slušanje priča, ilustriranje i prepričavanje doživljaja ili scenskog izvođenja, djeca od najranije dobi upoznaju i stječu nova znanja i govorne vještine za kvalitetan rast i razvoj. Dječja igraonica prima djecu od navršene jedne godine života do polaska u školu. Rad je organiziran u više grupa , u različitim terminima, prema starosti djece.⁴⁵

Slika 4: Likovna radionica u sklopu igraonice

⁴⁵ Igraonica. // Gradska knjižnica Franjo Marković Križevci. Dostupno na: <http://www.knjiznica-krizevci.hr/html.asp?id=3310> (25.10.2018.)

Interes novih polaznika za Igraonicu raste iz godine u godinu. S tim je razlogom 2006. u križevačkoj knjižnici pokrenuta **Igraonica za mame i bebe**.⁴⁶ Polaznici ovog programa su mame i bebe u dobi od jedne do tri godine. Igraonica za mame i bebe isprva se održavala samo u prijedpodnevnim terminima, no zbog velikog interesa korisnika 2010. godine uvode se i popodnevene igraonice.

Kutić za mlade namijenjen je uzrastu od 7. do 8. razreda osnovne škole i učenicima srednje škole. Sadrži školsku lekturu za 7. i 8. razred, ostalu književnost raznih žanrova za mlade, stručno-znanstvenu literaturu, priručnu zbirku i stripove.⁴⁷

Čitam, dam, sretan sam – svoju knjigu daruj i tuđe srce obraduj jedan je od nacionalnih projekata u koji se uključio i dječji odjel križevačke knjižnice. U sklopu projekta, na dječjem je odjelu tako moguće darovati nove ili rabljene knjige ili slikovnice koje nekome više nisu potrebne kako bi ih dobila djeca koja nemaju svoju slikovnicu, a voljela bi je imati.

Slika 5: Iz projekta Čitam dam, sretan sam

⁴⁶ Srblićinović, M. Od pričaonice do igraonice u 40 godina. // Svezak : Časopis knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog Prigorja 20, 20(2018.), str. 37-38

⁴⁷ Kutić za mlade. // Gradska knjižnica Franjo Marković Križevci. Dostupno na: <http://www.knjiznica-krizevci.hr/html.asp?id=10556> (25.10.2018.)

Gradska knjižnica „Franjo Marković“ Križevci sudjeluje i u prvoj nacionalnoj kampanji „**Čitaj mi!**“, posvećenoj poticanju čitanja naglas djeci od rođenja. Uz to, križevačka knjižnica programe poticanja čitanja uspješno provodi već dugi niz godina u sklopu igraonice za predškolsku djecu, a od 2011. i u Igraonici za bebe.

Ožujak - mjesec pričaonica naziv je programa koji su ove godine proveli u križevačkoj knjižnici. Svaki utorak i četvrtak u ožujku knjižničari dječjeg odjela i brojni volonteri čitali su razne priče najmlađim korisnicima kako bi zajedno obilježili Svjetski dan pripovijedanja.

Dječje predstave česta su aktivnost u križevačkoj knjižnici. Primjerice, u sklopu Mjeseca hrvatske knjige ove godine najmlađi korisnici knjižnice imali su priliku pogledati predstavu „Heidi“ u izvedbi dramsko-scenske družine Kolibrići. Mjesec hrvatske knjige u knjižnicu je doveo i **Nacionalni kviz za poticanje čitanja** za mlade čitatelje.

U sklopu **Križevačkog dječjeg ljeta**⁴⁸ u križevačkoj knjižnici kroz ljetne su se mjesece provodile aktivnosti za djecu od 1 do 14 godina. Svaki ponedjeljak i srijedu u Dječjoj igraonici održavale su se **likovno-kreativne radionice** s temom „Što sve možemo izraditi od papirnatih tanjura?“. Dječji radovi izloženi su u Dječjoj igraonici i na dječjem odjelu. Održano je 15 likovno-kreativnih radionica, sudjelovalo je 280 djece u dobi od 7 do 14 godina. Cilj radionica bio je odvojiti djecu od tehnologije s naglaskom na druženje i sklapanje prijateljstava.

Slika 6: Križevačko dječje ljeto u knjižnici

⁴⁸ Križevačko dječje ljeto u knjižnici 2018. // Gradska knjižnica Franjo Marković Križevci. Dostupno na: <http://www.knjiznica-krizevci.hr/dogadjanja/dogadjai.asp?id=1182> (25.10.2018.)

Kroz cijeli srpanj i kolovoz dva puta tjedno održavale su se **Dječje igraonice za mame i bebe i za djecu od 3 do 7 godina**. Održano je 55 susreta s 50 polaznika. Obrađivala se ljetna tematika, pjevalo se, plesalo, recitalo... Polaznici igraonica s knjižničarkom su pročitali puno slikovnica o odlasku na more, plažu, bazen itd.

U srpnju su održana i četiri susreta **Malih knjižničara**. Sudjelovalo je 26 djece u dobi od 7 do 14 godina. Knjižničari su ih upoznali s radom knjižnice i s poslovima koje knjižničari obavljaju. Djeca su tako ulagala knjige, popravljala uništenu građu, učila se snalaziti u knjižnici. Svi polaznici na dar su dobili knjigu „Obitelj u srcu djeteta“.

5. Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy

5.1 O Općinskoj knjižnici Sidonije Rubido Erdödy

Osnivač Općinske knjižnice Sidonije Rubido Erdödy je Općina Gornja Rijeka. Prema popisu stanovništva iz 2001. godine, Općina je obuhvaćala 14 naselja u kojima je živjelo ukupno 2.035 stanovnika. Općina je smještena na obroncima Kalničkog gorja, uz granicu s Varaždinskom županijom. Ti podaci uzeti su u obzir dok se razmatrala mogućnost osnivanja Općinske knjižnice. Povijesna i kulturna tradicija tog kraja iznimno je bogata, no nemoguće je bilo ne uočiti nedostatak ustanova koje bi stanovništvu nudile kulturne, obrazovne ili odgojne sadržaje. Interes stanovnika šireg područja općine za osnivanjem knjižnice koja bi tu nezavidnu situaciju promijenila nabolje stoga je bio iznimno velik. Sve radnje vezane uz ostvarenje uvjeta za osnivanje knjižnice temeljene su na Zaključku o osnivanju Općinske knjižnice koji je 16. svibnja 2007. godine donijelo Općinsko vijeće Općine Gornja Rijeka. Knjižnica Sidonije Rubido Erdödy osnovana je tako 15. listopada 2007. godine i registrirana je kao samostalna ustanova. Najmlađa je općinska knjižnica u Koprivničko-križevačkoj županiji. Osim Osnovne škole, Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy i sada je jedina ustanova koja djeci na području Općine nudi mogućnost predškolskog odgoja i obrazovanja.⁴⁹

Knjižnica je smještena u zgradi Općine, na prvom katu i svrstava se u VII. tip knjižnica (za područje do 5.000 stanovnika). Knjižnica koristi ukupno otprilike 80 m² prostora od čega

⁴⁹ Arhiva Županijske matične službe Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica. Izvješće Županijske matične službe o ispunjavanju uvjeta za osnivanje općinske knjižnice Gornja Rijeka. Koprivnica : Županijska matična služba Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica, 2007.

je približno 60 m² prostor s neposrednom knjižničnom funkcijom. Knjižnica je uređena u skladu sa Standardima i potrebama suvremenog knjižničnog poslovanja. Prostor se sastoji od više cjelina: ulaznog hodnika koji služi i kao izložbeni prostor te za smještaj garderobe za korisnike te dvije međusobno povezane prostorije od kojih jedna služi kao odjel za odrasle s čitaonicom novina i časopisa, s posudbenim pultom i referentnom zbirkom te građom i mjestom za rad na računalu za odrasle, dok se u susjednoj prostoriji nalazi dječji odjel. Dodatni prostor za provođenje kulturno-animacijskih programa knjižnica je dobila uređenjem općinske dvorane u potkrovlju zgrade.

Oprema knjižnice je nova, izrađena u skladu sa Standardima i dobro održavana. Knjižnica je trenutačno opremljena sa četiri računala od čega tri koriste članovi knjižnice za pristup internetu, pretraživanje informacija, razonodu i slično. Preostalo jedno računalo koristi djelatnica knjižnice za obavljanje tekućih knjižničnih i administrativnih poslova. Raznovrsna knjižnična građa smještena je na policama, u ormarićima, te na stolovima, stolicama itd., primjereno namjeni i dobi korisnika.

Prema podacima dostupnim iz sustava METEL Win, knjižnica je u 2017. imala 714 upisanih članova od čega je 632 djece i 82 odraslih. Broj novoupisanih članova je 18, dok je broj aktivnih korisnika 193. Uzevši u obzir slabu povezanost 14 naselja u Općini javnim prijevozom te nepostojanje kulture knjižničarstva na tom području prije osnivanja Općinske knjižnice, relativno mali broj korisnika nije iznenađujući. „Većini stanovnika i mnogim članovima knjižnice, Knjižnica Sidonije Rubido Erdödy prva je knjižnica koju su u životu koristili. Na knjižnici je tako, od samog osnutka, važan pionirski zadatak temeljnog upoznavanja stanovništva s ulogom i zadacima knjižnice općenito, a zatim i s provođenjem odgojno-obrazovnih aktivnosti za najmlađe te omogućavanjem kulturnih i zabavnih sadržaja za cjelokupno stanovništvo općine.“⁵⁰

Fond knjižnice sadrži oko 7.500 svezaka knjižnične građe od čega na knjige odlazi oko 6.300 dok preostalih 1.200 jedinica čine AV građa i igračke. Knjižnica godišnje prima sedam naslova periodike. Za nabavu knjižnične građe u 2017. je osigurano ukupno 32.000 kn - 25.000 kn osiguralo je ministarstvo kulture, 5.000 kn Županija Koprivničko križevačka te

⁵⁰ Arhiva Županijske matične službe Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica. Izvješće Županijske matične službe o izvršenom stručnom nadzoru u Općinskoj knjižnici Sidonije Rubido Erdödy Gornja Rijeka. Koprivnica : Županijska matična služba Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica, 2015.

2.000 kn Općina Gornja Rijeka. Također, knjižnica je 50-ak jedinica knjižnične građe dobila kroz darove. Pri nabavi građe knjižničarka uzima u obzir želje i potrebe korisnika i Standarde za narodne knjižnice RH (NN 58/59). Obzirom na strukturu i potrebe korisnika, najviše se nabavlja beletristika, slikovnice i lektira te novi AV naslovi. To je građa koja se najviše posuđuje. Svakom nabavom novih jedinica građe do izražaja dolazi nedostatak prostora za adekvatni smještaj građe pa je prije izlaganja novih jedinica uvijek potrebno provesti inventuru građe na policama, građu koja se slabije koristi odložiti u arhivski prostor na tavanu i novu građu staviti na police kako bi korisnicima bila lako dostupna. Tijekom 2017. godine knjižnica je zabilježila ukupno 3.950 posjeta, a korisnici su posudili ukupno 2.978 primjeraka knjiga i ostale građe.

5.2 Odgojno-obrazovne aktivnosti u Knjižnici Sidonije Rubido Erdödy

Od ukupno 284 programa u 2017. godini, najveći broj knjižničnih programa u Općinskoj knjižnici Sidonije Rubido Erdödy, njih 282, održan je za djecu - 144 knjižnične igraonice i pričaonice, 96 igraonica za mame i bebe, 38 kreativnih radionica i 4 radionice engleskog jezika. Preostala dva programa bila su predstavljanje knjige i predstava.

Igraonica za djecu predškolske dobi u knjižnici se održava tri puta tjedno po 90 minuta. Djeca u dobi od tri do šest godina u igraonicu dolaze u dvije grupe i u svakoj ih je grupi 15-ak. Broj polaznika varira s obzirom na vremenske uvjete i s njima povezanu mogućnost roditelja da dovedu djecu te standardne faktore poput zdravlja i želje za dolaskom. Igraonica je koncipirana tako da djeca kroz igru stječu praktična znanja, uče, stječu radne navike, upoznaju se s raznim načinima izražavanja (pjesma, ples, govor), uče funkcionirati kao dio kolektiva, usvajaju temeljne životne vrijednosti te stječu naviku čitanja i od najranije dobi dobivaju uvid u važnost čitanja i učenja. Cilj aktivnosti koje se provode u igraonici je pripremiti djecu predškolske dobi na iskustvo koje će im predstavljati škola. Polaznici usvajaju osnovne radne navike kako bi lakše učili i shvatili važnost kontinuiranog rada u obrazovanju. Na prilagođen način upoznaju svijet i život koji se odvija izvan obiteljskog doma, s nepisanim pravilima koja se tamo primjenjuju itd.

U prvom dijelu igraonice polaznici se igraju uz nadzor knjižničara. Na taj način uče se socijalnom kontaktu, svladavaju vještine funkcioniranja u grupi te uče o važnosti prijateljstva, dijeljenja i druženja s vršnjacima.

Pričaonica se odvija u drugom dijelu igraonice. Knjižničarka za svaki susret izabire literaturu primjerenu dobi polaznika, njihovim interesima i odgojno-obrazovnim standardima. Polaznici igraonice kroz igru i birane priče uče o lijepom ponašanju, navikama, zdravlju, godišnjim dobima, recikliranju, vrijednostima poput prijateljstva, obitelji, kulturnom ophođenju itd. Čitanjem ih se upoznaje i s različitim događanjima u njihovoj okolini - od obilježavanja važnih datuma, preko blagdana i povijesti njihova kraja do ostalih zanimljivosti. Također, pokazalo se da mnoga djeca nakon priča pročitanih u knjižnici žele posuditi građu slične tematike kako bi i kod kuće s roditeljima mogli čitati o sličnim temama i o pročitanoj priči s roditeljima. Na taj način knjižnica ispunjava svoju zadaću poticanja čitanja od najranije dobi te sudjeluje u poboljšanju odnosa svojih najmlađih korisnika s članovima obitelji što roditelji polaznika igraonice stalno ističu kao iznimno pozitivan utjecaj.

Slika 7: Pričaonica

Kreativne radionice u knjižnici Sidonije Rubido Erdody dio su redovitog programa. U trećem dijelu igraonice, polaznici s knjižničarkom crtaju, razgovaraju, modeliraju, izrađuju plakate; kreativno se izražavaju i to nastavno na temu koja je obrađena u pričaonici. Na taj način potiče se najmlađe stanovnike općine da razvijaju maštu, budu kreativni i rade zajedno s vršnjacima kako bi što bolje prikazali što su pri pojedinom posjetu radili u knjižnici. Pokazalo se da na taj način djeca puno lakše usvajaju nove pojmove i učenje im je lakše jer uče kroz igru, priču i kreativan proces, bez da učenje i čitanje pritom shvaćaju kao nešto što se mora raditi i što se radi pod ikakvom prisilom ili zato što se mora. U 2017. godini, uz redovne kreativne igraonice u trećem dijelu igraonice, održana je i kreativna radionica izrade adventskog vijenca, čestitke za Majčin dan i Valentinovo, obilježeni su Dječji dan, Dani kruha, Dan općine, Sidonijin dan, Dan planete Zemlje itd. Uz djecu, u kreativnim radionicama, kada za to imaju mogućnosti, sudjeluju i njihovi roditelji i drugi članovi obitelji te knjižnica i na taj način utječe na poboljšanje odnosa i komunikacije između obitelji i djece.

Slika 8: Kreativna radionica

Igraonica za mame i bebe u knjižnici Sidonije Rubido Erdödy održava se dva puta tjedno u trajanju od 60 minuta. Polaznici su bebe u dobi od jedne do tri godine. Budući da je

riječ o zaista malenoj djeci, polaznici u ovu igraonicu dolaze s majkama. Cilj ove odgojno-obrazovne aktivnosti je roditeljima pružiti korisne informacije, pomoć i savjetovati ih kako da što kvalitetnije provode vrijeme sa svojom djecom. Također, igraonica za mame i bebe je prigoda za razmjenu iskustva među roditeljima, a mališanima za igru i druženje s vršnjacima. U Općinskoj knjižnici u Gornjoj Rijeci i ovu igraonicu provodi knjižničarka. O izboru tema knjižničarka odlučuje zajedno s roditeljima, prateći njihove potrebe i želje te jednako tako dajući im preporuke po pitanju izbora stručne literature na određenu temu, kao i slikovnica za mališane.

Slika 9: Igraonica za mame i bebe

Radionica engleskog jezika u knjižnici Sidonije Rubido Erdödy održava se povremeno, u dogovoru s roditeljima. Uglavnom je riječ o tematskim radionicama ususret blagdana i obilježavanja pojedinih praznika kada polaznici igraonice uče prigodne pjesmice i s knjižničarkom razgovaraju o običajima koji su tijekom pojedinih blagdana karakteristični za zemlje engleskog govornog područja.

5.3 Važnost pomnog izbora literature za najmlađe

Izbor literature koja se s djecom čita i kasnije obrađuje u knjižnici izrazito je važan. Djeca kroz pročitano uče, stvaraju sliku o svijetu, aktiviraju maštu, prepoznaju vrijednosti i detektiraju nedostatke, stječu dojam o dobrom i lošem, o poželjnim i nepoželjnim oblicima ponašanja. Uz veliku pozornost pri odabiru literature, knjižničar mora posvetiti pažnju i načinu na koji će s polaznicima knjižničnih programa razgovarati o pročitanim temama. U Općinskoj knjižnici Sidonije Rubido Erdödy neke se teme obrade tijekom jedne igraonice i pričaonice dok se pojedine obrađuje kroz cijeli tjedan. Uz čitanje, knjižničarka nakon pričaonice s polaznicima kroz kreativnu radionicu nastavlja obrađivati temu. Na taj način djeca dobivaju priliku kreativno se izraziti dok knjižničarka kroz razgovor i kreativni proces stječe dojam o tome koliko su djeca pojedinu temu shvatila, kako su je protumačila nakon međusobnog i razgovora s knjižničarkom te vidjeti kako se razvijaju kognitivne sposobnosti polaznika i prenijeti iskustva roditeljima.

Slika 10: Primjeren izbor literature jako je važan

Važno je izabrati literaturu primjerenu dobi polaznika, ali u obzir treba uzeti i aktivnosti koje su u životima djece aktualne u određenom periodu. Primjerice, pričaonice o godišnjim dobima i njihovim karakteristikama bit će tako prilagođene vremenu u kojem je pojedino godišnje doba aktualno - ljeti će se s djecom čitati i pričati o ljetu, o kupanju, o sigurnosti u bazenu ili na moru, o suncu, morskim mijenama i sličnom dok će se zimi pričati o snijegu, blagdanima, zimskom snu životinja itd. Kod grupa polaznika različite dobi, što je slučaj u igraonici Općinske knjižnice Sidonije Rubido Erdödy, ponekad je teško izabrati priču koja je svima zanimljiva jer će, primjerice, starijima biti dosadno čitati i pričati o pravilima lijepog ponašanja jer su to sve većinom već usvojili, dok će mlađima to biti zanimljivo i novo. U takvim je slučajevima na knjižničaru da izabere pristup koji će zadovoljiti potrebe svih polaznika kako bi određena tema ipak bila kvalitetno obrađena.

Uz primjerenost u izboru literature, u obzir svakako treba uzeti i što će djeca naučiti iz pročitano, kako će priča utjecati na njih, koje će emocije probuditi. Pričaonica treba biti poticajna, a teme i način pristupa temama zanimljivi kako bi djeca od najranije dobi zavoljela čitanje i shvatila da je ono prilika za stjecanje novih znanja, prilika za druženje, razgovor i kreativno izražavanje.

Kada govorimo o važnosti izbora literature za djecu u slučaju roditelja, knjižničar im svakako treba objasniti, i primjerom pokazati, koliko je čitanje važna aktivnost za najmlađe te im pomoći da čitanje prihvate kao aktivnost koja predstavlja priliku za kvalitetno i poticajno provođenje vremena s djecom.

ZAKLJUČAK

Iz korištene literature te primjera drugih knjižnica kao i iz vlastitog iskustva rada u narodnoj knjižnici nameće se sljedeći zaključak: uloga narodne knjižnice u odgoju i obrazovanju djece neosporna je i zaista velika. Odgojno-obrazovni programi koji se provode na dječjim odjelima narodnih knjižnica u velikoj mjeri utječu na sveukupni razvoj djeteta.

Svoj obol odgoju i obrazovanju djece, pojmovima koji su usko povezani, narodne knjižnice daju organiziranjem aktivnosti kao što su igraonice, pričaonice, kreativne radionice, izložbe i informacijsko opismenjivanje. Djeca kroz te programe dobivaju priliku za usvajanje znanja izvan formalnih obrazovnih institucija, socijaliziraju se, potiče se razvoj njihovih sposobnosti i stjecanje dobrih navika.

Odgojno obrazovne aktivnosti u knjižnicama provode uglavnom knjižničari, no česta je i suradnja sa stručnjacima s raznih područja čime se najmlađim polaznicima i njihovim roditeljima osigurava primjeren pristup, dostupnost kvalitetne informacije i savjeta te širi uvid u pojedine teme. Kako bi odgojno-obrazovni programi koji se u narodnim knjižnicama organiziraju za najmlađe korisnike u potpunosti funkcionirali i imali najpozitivniji mogući utjecaj, nužno je da su knjižničari koji te programe provode zainteresirani, stručni, da vole raditi s djecom i da shvaćaju važnost kvalitetnog izbora literature za rad s najmlađima.

Pravo svakog djeteta je da u potpunosti razvije svoje potencijale, a tu je i pravo na slobodan pristup informacijama pod jednakim uvjetima bez obzira na spol, dob, rasu, vjersku i nacionalnu pripadnost te umne i tjelesne sposobnosti. Narodne knjižnice imaju izrazito važnu ulogu u poticanju razvoja djece aktivnostima koje promoviraju knjigu i čitanje te korištenje knjižničnih usluga od najranije dobi. Time se stvaraju korisnici koji će kroz odrastanje, mladost i zreliju dob knjižnicu shvaćati kao poticajno mjesto ugodne atmosfere gdje mogu dobiti potrebne informacije i razvijati svoje potencijale te dobiti potrebnu podršku u procesu obrazovanja.

Igraonice, pričaonice i kreativne radionice aktivnosti su koje se u knjižnicama provode dugi niz godina, no evidentno je da se i knjižnice i njihovi djelatnici u osmišljavanju programa za korisnike prilagođavaju novim trendovima, razvoju tehnologije i svekolikom napretku. Uloga knjižnice neizostavna je u procesu cjeloživotnog učenja i stvaranja obrazovanog, ispunjenog i kompetentnog pojedinca koji započinje u djetinjstvu, a nastavlja se i nadograđuje kroz cijeli životni vijek.

Knjižnica u kojoj radim, Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy u Gornjoj Rijeci, ustanova je od iznimnog značaja za stanovništvo te geografski izolirane općine koja osim knjižnice nema niti jednu drugu kulturnu ustanovu. Povijesna važnost knjižnice evidentna je i u tome što su s knjižnicom stanovnici općine dobili priliku da u svojoj sredini po prvi put koriste knjižnične i informacijske usluge s kojima mnogi do osnutka knjižnice nisu bili ni upoznati. Također, knjižnica je jedina ustanova koja organiziranjem programa igraonice djeci na području općine nudi mogućnost organiziranog predškolskog odgoja i obrazovanja. Knjižnica obavlja važnu zadaću poticanja čitanja, širenja obrazovanja i dostupnosti informacija. Djeci je to izrazito važno, a knjižnica na taj način postaje institucija koja pruža podlogu za nastavak procesa formalnog i neformalnog obrazovanja te stjecanje informacijske pismenosti i vještina neophodnih za život u suvremenom svijetu.

CONCLUSION

Based on used literature, examples of other libraries and personal experience of working in a public library, the following conclusion imposes itself: the role of public libraries in the education and upbringing of children is truly important and undeniable. Educational programs implemented in the work of children's departments of public libraries have a major influence on the overall development of the child.

Public libraries contribute to the education and upbringing of children by organizing activities such as playgroups, storytelling, creative workshops, exhibitions and information literacy. Through these programs, children get the opportunity to learn outside the formal educational institutions, they learn to socialize and are encouraged to develop their skills and acquire good habits.

Librarians are mainly the ones to implement educational activities in libraries, but they frequently cooperate with external experts. In that way, access to quality information and advice as well as a broader insight into specific topics is available to the youngest library members and their parents. In order for educational programs for children in public libraries to fully function and have a positive impact, it is essential that the librarians who carry out the mentioned programs are interested, professional, like to work with children and realize the importance of proper literature selection while working with children.

It is the right of every child to fully develop their potential, and there is the right of free access to information under the same conditions regardless of gender, age, race, religion, nationality and mental and physical abilities. Public libraries have an extremely important role in stimulating children's development through activities that promote books and reading as well as the use of library services at an early age. This creates users who will find the library to be a stimulating place that provides a pleasant atmosphere where they can get the necessary information, develop their potential and get the necessary support in the educational process at any point in their lives.

Playgroups, storytelling and creative workshops are a part of regular practice in libraries for many years now, but it is evident that both libraries and their employees adapt to new trends, technology development and overall advancement while developing programs for their users. The role of the library is indispensable in the process of lifelong learning that creates an educated, fulfilled and competent individual. The process begins at

an early childhood age and it continues and becomes more sophisticated throughout the whole life.

The library I work in, Municipal Library Sidonije Rubido Erdödy, has great importance for the population of the geographically isolated municipality of Gornja Rijeka. Besides the library, there is no other cultural institution in the greater municipality area. The importance of the particular library is also evident in the fact that it is the first institution to provide the people in the area with library service and information literacy that have been unknown to most of them before the library was founded. The library is also the only institution that provides organized pre-school education for children in the area. The library performs important tasks of promoting reading, it encourages education and provides access to information. Those are all highly important services for children and by providing them the library becomes the institution that provides a solid base to formal and informal education, information literacy and the acquirement of skills necessary for life in the modern world.

LITERATURA

1. Arhiva Županijske matične službe Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica. Izvješće Županijske matične službe o izvršenom stručnom nadzoru u Općinskoj knjižnici Sidonije Rubido Erdödy Gornja Rijeka. Koprivnica : Županijska matična služba Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica, 2015.
2. Arhiva Županijske matične službe Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica. Izvješće Županijske matične službe o ispunjavanju uvjeta za osnivanje općinske knjižnice Gornja Rijeka. Koprivnica : Županijska matična služba Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica, 2007.
3. Bognar, L. Metodika odgoja. Osijek : Pedagoški fakultet, 2001.
4. Cjeloživotno učenje i obrazovanje odraslih. // Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. Dostupno na:
<http://www.asoo.hr/default.aspx?id=659> (15.10.2018.)
5. Čičko, H. Knjižnica širom otvorenih vrata. Dostupno na:
<http://www.kgz.hr/default.aspx?id=5993> (21.10.2018.)
6. Čičko, H. Odrastanje uz knjigu : 60 godina prve dječje knjižnice u Hrvatskoj. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2010.
7. Čitajmo im od najranije dobi. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Dostupno na:
http://www.hkdrustvo.hr/hr/projekti/citajmo_im_od_najranije_dobi (22.10.2018.).
8. Čitaj mi!. Hrvatsko knjižničarsko društvo. (11.04.2013.). Dostupno na:
http://www.hkdrustvo.hr/hr/obavijesti/odabrana_novost/545/ (22.10.2018.).
9. Čudina-Obradović, M. Igrom do čitanja. Zagreb : Školska knjiga, 1995.
10. Duš, M.; Peteh, M. Priče za najmlađe : priručnik za odgajatelje u dječjim vrtićima. Zagreb : Školska knjiga, 1984.
11. Higgins I., S. Javne biblioteke i službe za mlade. Beograd : Narodna biblioteka Srbije, 2009. IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. Izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
12. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
13. Kako razvijati kulturu čitanja : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1999.
14. Knjižnice i čitaonice grada Koprivnice 1650.-2010. : spomenica Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica / [glavna urednica Dijana Sabolović-Krajina]. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“, 2010.
15. Maack, M. N. Children's Libraries. 2008. Encyclopedia of Children and Childhood in History and Society. Dostupno na:
<http://www.faqs.org/childhood/Ch-Co/Children-s-Libraries.html> (20.10.2018.)

16. Malnar, A. Dječji odjel. Upute za poslovanje narodnih knjižnica. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996.
17. Martinović, I.; Stričević, I. Kompetencije dječjih knjižničara : koliko poznaju literaturu za svoje korisnike. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013.), str. 67-90.
18. Opća deklaracija o ljudskim pravima - Odluka o objavi Opće deklaracije o ljudskim pravima (NN-MU 012/2009)
19. O Tjednu cjeloživotnog učenja. // Tjedan cjeloživotnog učenja. Dostupno na: <http://www.cjelozivotno-ucenje.hr/o-tjednu-cjelozivotnog-ucenja/> (17.10.2018.)
20. Petrić, D.; Bonta, G.; Sesvečan, M. Igrajmo se! Čitaj mi! : priče, igre i pjesmice za bebe i malu djecu : preporuke roditeljima za poticanje rane pismenosti. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“, 2012.
21. Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. - 2010.. Zagreb : MZOŠ, 2005.
22. Povijest : O knjižnici. // Knjižnica i čitaonica Koprivnica. Dostupno na : <http://www.knjiznica-koprivnica.hr/knjiznica/defaultcont.asp?id=18&n=2> (24.10.2018.)
23. Pravilnik o izmjenama Pravilnika o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci (NN 16/2014)
24. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje - izazovi i perspektive : zbornik radova / 5. međunarodni stručni i znanstveni skup. Osijek : Dječji vrtić Osijek, 2016.
25. Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008.
26. Smjernice za knjižnične usluge za djecu : knjižnične usluge za djecu – važnije no ikada za djecu i njihove obitelji diljem svijeta / IFLA [i.e. International Federation of Library Associations and Institutions], Sekcija za djecu i mladež. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.
27. Smjernice za knjižnične usluge za mladež. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001.
28. Srblijinović, M. Od pričaonice do igraonice u 40 godina. // Svezak : Časopis knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog Prigorja 20, 20(2018.), str. 37-38
29. Stipanov, J. Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj – od početaka do današnjih dana. Zagreb : Školska knjiga, 2015.
30. Stipčević, A. Povijest knjige. Zagreb : Matica hrvatska, 1985.
31. Stričević, I. Uloga knjižnice u obrazovanju roditelja. Hrvatska znanstvena bibliografija. Dostupno na: <http://bib.irb.hr/prikazi-rad?&rad=585097> (23.10.2018.)
32. Stričević, I. Dječja knjižnica ukorak s vremenom. Dječja knjižnica za novo tisućljeće: zbornik (str. 6 – 9). Zagreb : Knjižnice grada Zagreb, 2001.
33. Špiranec, S. Informacijska pismenost – ključ za cjeloživotno učenje. // Edupoint časopis, 3(2003.) Dostupno na: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1>
34. Tibljaš, V. Rad s djecom i mladima u školskoj i narodnoj knjižnici. Dostupno na: [http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/d/d8/Rad s djecom i mladima u %C5%A1kolskoj i narodnoj knji%C5%BEnici - Verena Tiblja%C5%A1.pdf](http://www.knjiznicari.hr/UDK02/images/d/d8/Rad_s_djecom_i_mladima_u_%C5%A1kolskoj_i_narodnoj_knji%C5%BEnici_-_Verena_Tiblja%C5%A1.pdf). (17.10.2018.)

35. Upute za poslanje narodnih knjižnica / uredila Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996.
36. Vodič kroz knjižnice Koprivničko - križevačke županije / [glavna urednica Marijana Janeš Žulj]. Koprivnica : Društvo knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog Prigorja, 1997.
37. Zakon o knjižnicama (NN 105/1997, NN 005/1998, NN 104/2000, NN 069/2009)
38. Zašto je važno čitati naglas djetetu od najranije dobi? // Čitaj mi! Dostupno na: <http://www.citajmi.info/citanje-naglas/> (20.10.2018.)
39. Završen bogat Tjedan cjeloživotnog učenja u knjižnici. // Knjižnica i čitaonica Koprivnica. Dostupno na: http://www.knjiznica-koprivnica.hr/knjiznica/default_vijest.asp?sid=7510 (15.10.2018.)

PRILOZI:

1. Tablica 1. Didaktička struktura ciljeva i zadataka odgojno-obrazovnog procesa. Preuzeto iz Bognar, L., Matijević, M. Didaktika. Zagreb : Školska knjiga, 2005., str. 161.
2. Slika 1. Knjižnica i čitaonica Koprivnica. Pričaonica za djecu predškolske dobi od 4 godine nadalje. Dostupno na:
<http://www.knjiznica-koprivnica.hr/knjiznica/defaultcont.asp?id=38&n=3&side=1>
(28.10.2018.)
3. Slika 2. Knjižnica i čitaonica Koprivnica. Pričaonica za bebe i malu djecu do 3 godine. Dostupno na:
<http://www.knjiznica-koprivnica.hr/knjiznica/defaultcont.asp?id=38&n=3&side=1>
(28.10.2018.)
4. Slika 3. Knjižnica i čitaonica Koprivnica. Olimpijada Čitanja. Dostupno na:
<http://www.knjiznica-koprivnica.hr/knjiznica/defaultcont.asp?id=41&n=3&side=1>
(28.10.2018.)
5. Slika 4. Likovna radionica u sklopu igraonice. Dostupno na:
<http://www.knjiznica-krizevci.hr/html.asp?id=3310> (28.10.2018.)
6. Slika 5. Iz projekta Čitam dam, sretan sam. Dostupno na:
<http://www.knjiznica-krizevci.hr/html.asp?id=10450> (28.10.2018.)
7. Slika 6. Križevačko dječje ljeto u knjižnici. Dostupno na:
<http://www.knjiznica-krizevci.hr/dogadjanja/dogadjaj.asp?id=1182> (28.10.2018.)
8. Slika 7. Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy. Pričaonica. Autorska fotografija
9. Slika 8. Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy. Kreativna radionica. Autorska fotografija
10. Slika 9. Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy. Igraonica za mame i bebe. Autorska fotografija
11. Slika 10. Općinska knjižnica Sidonije Rubido Erdödy. Primjeren izbor literature jako je važan. Autorska fotografija